

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2020

Daniel Bartůněk

Univerzita Pardubice
Fakulta Filozofická

Usídlení Slovanů ve východoalpském prostoru v 6.–8. století
Daniel Bartůněk

Bakalářská práce

2020

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne

Daniel Bartůněk

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu mé práce Mgr. Michalovi Térovi Ph.D. za pomoc, trpělivost a za jeho rychlou komunikaci, rady, které mi pomohly dokončit tuto bakalářskou práci, dále pak za přátelský a vstřícný přístup během celého studia.

ANOTACE

Cílem práce bylo popsat na základě pramenů a sekundární literatury proces osídlení Slovinska a Rakouska. Práce je sestavená chronologicky a všímá si kontinuity a diskontinuity s předchozím osídlením. Další kapitoly zachycují vztahy Slovanů, Avarů, Franků a Langobardů a zachycují jejich vliv na tyto oblasti.

KLÍČOVÁ SLOVA

Etnogeneze, Slované, osídlení, Slovinsko, historie

ANNOTATION

TITLE

The settlement of the Slavs in the East Alps area at 6. - 8th century

The aim of the work was to describe the settlement process of Slovenia and Austria on the basis of sources and secondary literature. The work is compiled chronologically and notes the continuity and discontinuity with the previous settlement. The next chapters capture the relations between the Slavs, Avars, Franks and Langobards and capture their influence on these areas.

KEYWORDS

Ethnogenesis, Slavs, settlement, Slovenia, history

Obsah

0. Úvod.....	1
1. Slovanská etnogeneze	2
2. Slovinské území před příchodem Slovanů	7
2.1. Romanizace	8
2.2. Církevní správa	9
2.3. Doba stěhování národů a přítomnost Hunů	10
3. Avaři	15
4. Osídlení dnešního Slovinska a přilehlých oblastí	17
4.1. Kontinuita/Diskontinuita	19
5. Situace ve Slovinsku a Rakousku na přelomu 6.-7. století.....	21
6. Kmenový svaz Slovanů.....	25
6.1. Sámo a Valluk	25
7. Francká říše/přítomnost nové identity v těsné blízkosti Slovanů.....	29
8. Konflikt Franků a Slovanů.....	31
8.1. Diplomacie	31
8.2. Bitva u Wogastisburgu	33
9. Karantánie a Kraňsko.....	36
9.1. Boje ve Furlánsku	36
9.2. Christianizace Karantánie	39
10. Frankové a konec avarského kaganátu.....	42
11. Následný vývoj Karantánie v 9. století	45
12. Závěr	47
13. Seznam literatury	51

0. Úvod

Cílem této práce, je seznámit čtenáře s formováním slovanského etnika v oblastech východoalpského prostoru na Balkáně v období raného středověku a zaměřit se na proces jeho osídlení v době stěhování národů. Dnes Slovinsko hraničí se čtyřmi dalšími zeměmi. Části těchto zemí ve středověku a starověku obývali předci dnešních Slovinců. Z maďarské části byla dříve osídlena jižními Slovany většina Panonské nížiny, na severním okraji Jaderského moře to pak byla Istrie a největší podíl na historii Slovinska tvořili historické země, které dnes zasahují nejen na území dnešního Slovinska, ale i do Rakouska. Těmi oblastmi jsou Korutany, Kraňsko a Štýrsko. Slovinsko se dnes rozlohou řadí mezi menší země na evropském kontinentu, avšak v historii sahalo území Slovanů daleko, až za současné hranice země. I když Slovinská republika datuje svůj vznik teprve od roku 1991, první písemné zmínky o obyvatelích julských Alp máme už z poloviny 7. století.

V této práci se budu zabývat vývojem archeologických kultur a teorií s nimi spjatých o původu Slovanů. Dále pak budu sledovat chronologický vývoj historie od starší doby železné v těchto oblastech přes postupné pronikání Slovanů na Balkán, až po zánik avarského kaganátu. Mou snahou je si rovněž všimnout návazností kultur, kterými jsou kultury keltské, románské, turko-tatarské a slovanské. Při takovémto mísení kultur je jasné, že se nedá počítat pouze s prolínáním, ale také s diskontinuitou, která vývoj v historických oblastech Slovinska a Rakouska tyto kultury provázela. Z původního barbarského kmenového svazu Slovanů se tak během tří století stalo feudální společenské zřízení, které se stalo součástí německého prostoru. Pokusím se poodhalit fakta a souvislosti, jež se odehráli v rozmezí 6. – 8. století, a která se stala počátkem slovinské historie.

Bohužel jsem byl omezen na literaturu v digitální podobě, která byla zveřejněna na internetových stránkách národních knihoven. Zahraniční literatura se kvůli pandemii covid-19 tak pro mě díky vládním opatřením stala nedostupnou. Z toho důvodu nebylo možné si obstarat všechnu původně plánovanou a dostupnou literaturu. Další tituly, ze kterých jsem čerpal své poznatky, jsem do této práce nezařadil, jejich informace byly již některými fakty vyvrácené, a jednalo se tak o práce zastaralé. Myslím si ale, že jsem neopominul nic, co by sehrálo významnou roli v tématu mé práce. Na svou obhajobu mohu pouze uvést, že jsem se upřímně snažil zpracovat všechnu nastudovanou literaturu tak, aby čtenáři plně osvětlila zpracovávané téma.

1. Slovanská etnogeneze

Existuje několik teorií o slovanské etnogenezi, o tom, jak se rozšířili po Evropě. Byl to však složitý proces. Někteří badatelé se domnívali a domnívají, že všechny kmeny, které kdy žily na území mezi Dunajem, Dněprem a Vislou, by měly být přičítány k předkům Slovanů. Jiní se snaží pochopit proces slovanského původu prostřednictvím jejich interakce s jinými etnickými skupinami a docházejí k závěru, že Slované se formují do nezávislé etnické skupiny v důsledku poměrně dlouhého procesu interakce mezi mnoha různými národy rozsáhlých oblastí Evropy.

Už první z teorií může být tzv. autochtonní, ta připisuje Slovanům starší pravěké kultury.¹ Toto se však opírá o fakt, že se daná civilizace opravdu vyskytovala na určitém území, na místě svého původního vzniku. Měla tedy svou pravlast. Druhá tzv. teorie biologické kontinuity počítá s tím, že se původní neolitické rolnické obyvatelstvo několikrát asimilovalo, tedy že přijímalo některé nové kulturní prvky. V daném smyslu to znamená, že se na území dnešního Slovinska obyvatelstvo neobměňovalo, ale došlo k jeho slavizaci. Bylo tedy etnicky různorodé. Zbývající teorie již nepočítají s procesem formování národa či etnika na určitém území. Zastávají názor, že obyvatelstvo bylo nomádké, využívalo novou nezpracovanou půdu a postupně ji osídlovalo.² Z nomádů se tedy postupem času stávali zemědělci, kteří vytvořili základní sídelní strukturu současné Evropy.

Nejstarší zprávy o Slovanech máme z různých zdrojů. Již v 1. století píše Plinius starší ve svém díle *Historia naturalis* o jistých Venetech, kteří žijí při řece Vistule (Visle).³ Geograf a astronom z Egyptské Alexandrie Ptolemaios umísťuje Venety na východ od Visly k Venetskému zálivu (asi Baltské moře) po Venetské hory (asi Karpaty). Na jeho mapách ale nalézáme název Soubénoi (možná Slověné). V době stěhování národů dle jejich doložených zpráv postupovali ve velkých masách. Jejich totožnost nám ale není známá, jelikož starověcí Veneti a Slované se nám objevují ve dvou výrazech. V německém „die Wenden“ a v dalším jež odvozenina z keltského „vindor“, což znamená bílí.⁴

Přímo o Slovanech se zmiňují až východořímsí historici z 6. století. Např. *De origine actibusque Getarum* neboli o dějinách Gótů od římského historika Jordana. Píše o nich:

¹ BEDNAŘÍKOVÁ, Jarmila – HOMOLA Aleš – MĚŘÍNSKÝ Zdeněk. *Stěhování národů a Východ Evropy: Byzanc, Slované, Arabové*. Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 80-7021-787-1, s. 26.

² Tamtéž, s. 26.

³ HLADKÝ, Ladislav – KOZÁR, Aleš – RYCHLÍK, Jan – TONKOVÁ, Mária. *Dějiny Slovinska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. ISBN 978-80-7422-131-6, s. 19.

⁴ VÁŇA, Zdeněk. *Svět dávných Slovanů*. Praha: Artia, 1983. s. 11-12.

„Mezi těmito řekami se rozkládá Dacia, obklopená věncem strmých Alp. Blízko levé strany Alp, která směřuje k severu, počínaje od pramenů Visly, sídlí početný národ Venethů, který zabírá velký prostor. Ačkoliv jsou nyní jména Venethů různá podle míst a jednotlivých kmenů, přesto jsou převážně nazýváni Sklaveni a Antové. Území Sklavenů začíná od města Noviodunum a od Mursijského jezera a táhne se až k Dněstru; na severu pak až k Visle. Místo měst mají tyto kmeny k bydlení bažiny a lesy. Antové, kteří jsou z Venethů nejstatečnější, sídlí v místech od ohybu Černého moře, mezi Dněstrem a Dněprem; tyto dvě řeky jsou od sebe odděleny vzdáleností mnoha denních pochodů.“⁵

Už roku 448 n. l. diplomat Priskus rovněž podává důkaz o možné přítomnosti Slovanů v okolí Karpat na středním Dunaji, když zmiňuje, že se císařské poselstvo na cestě k hunskému králi Atillovi setkalo s lidem, který mu k pití nabízel nápoj *medos*. Z této informace vychází Jordanes, který popisuje Attilovu pohřební slavnost, kterou nazývá slovem *strava*. Lze uvažovat o slovanském původu obou slov, ačkoliv jejich etymologie je nejistá.⁶ Podobnost slov se slovanskými výrazy může být čistě náhodná. Ještě v raném středověku byl znám pouze jednotný slovanský jazyk (*lingua slavica*). Na přelomu 6. a až do přelomu 7. století jím hovořili všichni Slované od Baltu až po Egejské moře a od Labe až po Dněpr. Praslovanština byla blízká baltským jazykům, jako jsou litevština a lotyština a snad společně tvořily jednotný baltoslovanský celek s kontakty s germánštinou na západě, íránštinou na jihovýchodě a ilyrštinou na jihu. Z toho vyplývá, že vývoj slovanštiny byl někde mezi těmito skupinami.⁷

Vedle lingvistiky je významným zdrojem poznatků o slovanské etnogenezi archeologie. Dodnes nejsme naplněni jistotou ohledně oblasti, odkud přesně Slované přicházeli. Můžeme se pouze dohadovat. Východiskem, které nám tuto problematiku může osvětlit, mohou být starší kultury východní Evropy. Mezi nimi například kultura zarubiněcká (3. století př. n. l. až 2. století n. l.), jež byla rozložena v okolí horního toku řeky Dněpr, převážně na Ukrajině. O ní víme, že její obyvatelé žili v osadách, kde se nacházela malá sídliště, která byla obvykle přirozeně chráněná a jejich pohřebiště vznikala v těsné blízkosti těchto osad. Na těchto pohřebištích nalezneme malé jamky nebo případně tzv. popelnice, kam osadníci ukládali své

⁵ „Introrsus illis Dacia est, ad coronae speciem arduis Alpibus emunita, iuxta quorum sinistrum latus, qui in aquilone vergit, ab ortu Vistulae fluminis per immensa spatia Venetharum natio populosa conseedit. Quorum nomina licet nunc per varias familias et loca mutantur, principaliter tamen Sclaveni et Antis minantur. Sclaveni a civitati Novietunense et laco qui appellatur Mursiano usque ad Danastrum et in boream Visela tennus commorantur: hi paludes silvasque pro civitatibus habent. Antes vero, qui sunt eorum fortissimi, qua Ponticum mare curvatur, a Danastro extenduntur usque ad Danaprum, quae flumina multes mansionibus ab invicem absunt“
Iordani Romani et Getica, Mommsen Th. (ed.), Berolini 1882, s. 62-63. Český překlad viz Jordanes, *Gótské dějiny. Římské dějiny*, přel. Doležal S., Praha 2012, s. 43-44.

⁶ BEDNAŘÍKOVÁ – HOMOLA – MĚŘÍNSKÝ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 27.

⁷ VÁŇA, *Svět dávných Slovanů*, cit. d., s. 13-17.

mrtvé, které zpopelnili. Na místech těchto pohřebišť docházelo k ukládání milodarů, na rozdíl od kultury pražského typu. Tyto kultury však nebyli jediné. Na západ od kultury zarubiněcké nalezneme kulturu przeworskou (existující od 2. století př. n. l. až do začátku 5. století), ta se rozprostírala severně od Karpat až na horní pramen Dněstru. Má podobné rysy jako zarubiněcká, obyvatelstvo nemělo opevněná sídliště a žilo v domech s kůlovou konstrukcí propletených proutím, vymazanými hlínou, které jsou prohloubené v zemi. Nositeli této kultury však mohli být výhradně Germáni, kteří v této době začali expandovat.⁸ Przeworská kultura dosahovala až dnešního do Potisi a rozvíjela se do 5. století n. l. Proto se také do jisté míry připisuje antickým Venetům.⁹ Souvislost mezi těmito kulturami a Slovy však není dosud prokázána. Evropu podle archeologie můžeme rozdělit na 3 pásma: první je stepní, jež dříve bývalo doménou Sarmatů a Skytů. Druhé lesní pásmo bylo obýváno ugrofinskými kmeny a poslední lesostepní pásmo můžeme situovat do povodí Dněpru, Pripjati a části Dněstru. Výhodou tohoto pásma bylo, že se dalo využít pro potřeby zemědělství. Jak již víme, na tomto území se zformovala zarubiněcká kultura.

Na jih od zarubiněcké kultury se v 2. století vytvořila nová kultura pojmenovaná podle pohřebišť v Čerňachově u Kyjeva. Její sídliště se táhnu podél řek, pohřebišť odpovídají žárovému typu, v menším případě se zde objevuje i způsob pohřbívání kostrového typu. Charakteristikou této kultury je typická šedá nebo černá keramika. Osady se pak zřídka v této kultuře objevovaly i s vybudovaným opevněním. Čerňachovskou kulturu můžeme dobře datovat díky nalezeným mincím, které sem přicházeli z římského impéria skrze obchodní řetězec. V době jejího rozkvětu v jihoruské stepi sem ze Skandinávie pronikali kmeny Gótů. Proto je zde problém ji etnický zařadit, jelikož má základní prvky z kultury, které se vytvořily před příchodem Gótů a byly převzaty ze skytsko-sarmatského podloží, jež se mísí s komponenty thráckými, przeworskými, zarubiněckými a pomořanskými. To znamená, že se na jejím formování podílelo několik etnik. Kolem roku 400 však život v této oblasti skončil kvůli vpádu Hunů. Ti přemohly svaz Gótů a přes řeku Don se dostali až do Panonie. Tak vzniká vakuum mezi obdobím vpádu Hunů a mezi písemnými zmínkami o Slovanech. Dá se však předpokládat, že tu existovala etnická kontinuita této kultury díky slovanským nalezištím u Dněstru, Prutu a Bugu. Její rozvoj tak mohla invaze Hunů zpomalit.¹⁰

⁸ BERANOVÁ, Magdalena. *Slované*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-022-5, s. 32-33.

⁹ VÁŇA, *Svět dávných Slovanů*, cit. d., s. 19.

¹⁰ Tamtéž, s. 20-21

Místo nich přichází nová kultura typu Korčak (5. až 7. století) jež nahrazuje zaniklé kultury s pozdně římskými tradicemi, tj. čeňachovskou, przeworskou a pozdně zarubiněckou (tzv. kyjevského typu). Formuje se mezi východními Karpaty a řekami Pripjatí a středním Dněstrem. Její společné znaky jsou polozemnice o rozměrech 4x4 m s pecí v rohu, pohřbívání žehem v ručně vyrobených nádobách pod mohyly. Její dataci nám určují zbraně a ozdoby. Jejím západním ekvivalentem se stala kultura pražského typu, jež pokrývá téměř celé Česko a Slovensko a sahá až do rakouského Podunají. Ovšem je tu další kultura, kterou můžeme datovat do 6. až 7. století díky sponám, dnes je známa jako Peňkovka. Je podobná korčakovské, rozkládala se mezi dolním Dněstrem a Dněprem, má silné vztahy s kulturou čeňachovskou. Je zjištěn společný výskyt nálezů obou typů. Muselo tedy v některých případech docházet k jejich vzájemnému kontaktu. Jejimi tvůrci mohli být iráňští Sarmaté. Podle některých badatelů se poslovanštili a v pozdějších pramenech jsou označováni jako Antové. Ty Jordanes odděluje od Sklavinů, za nimiž se mohli skrývat Slované.¹¹ Výsledkem vzájemné integrace pak mohli být historičtí Slované mezi řekami Dněprem, Pripjatí Dněstrem, Odrou a Vislou., kteří expandovali dále a rozdělili se do tří hlavních větví.¹²

Archeologické stopy prvních Slovanů na Balkáně sahají rovněž až do 6. století.¹³ Slované nebyli pouze válečníci, často po nich nalézáme ručně lepenou keramiku. I jako zemědělci si vedli celkem dobře. Využívaly nových možností a putovali za půdou, která nebyla vyčerpána od živin. Chovali dobytek a lovíli ryby. Archeologové rovněž odkryli semena obilovin, mezi plodinami převládala například pšenice, žito a ječmen. Balkán Slované osídlovali v několika proudech: obyvatelstvo kultury Praha-Korčak (5.-7. století) ze severovýchodu a z jihovýchodu přicházeli v druhé vlně nositelé kultury typu Peňkovka.¹⁴ Bohužel i tyto archeologické prameny mají svá slepá místa. Slované své mrtvé spalovali bez jakýchkoliv milodarů a chudost pohřebního materiálu komplikuje jejich identifikaci.¹⁵

Nejlépe doložené slovanské osídlení je na Balkáně, neboť bylo v bezprostřední blízkosti tehdejšího civilizovaného světa. Leželo v dosahu kulturní sféry Byzantské říše, kronikáři této říše nám poprvé zanechávají zmínky o Slovanech v písemných pramenech. Osvětlují nám především to, jak Slované překročili Dunaj a podnikali nájezdy do Thesálie, Makedonie a hlavně Epeiru. Stalo se tak za vlády císaře Justina (518-527). Další z byzantských císařů

¹¹ VÁŇA, *Svět dávných Slovanů*, cit. d., s. 21-23.

¹² Tamtéž, s. 25-27.

¹³ ŠTIH, Peter – SIMONITI, Vasko – VODOPIVEC, Peter. *The Settlement of the Slavs*. In: Lazarević, Žarko (ed.). *A Slovene history: society – politics – culture*. Ljubljana: Institute of Modern History, 2008. ISBN 978-961-6386-19-7, s. 12-13.

¹⁴ BERANOVÁ, *Slované*, cit. d., s. 25.

¹⁵ Tamtéž, s. 31-32.

Justinián I. pak jejich postup zpomalil. Avšak již v roce 548 dosáhli Jaderského pobřeží v blízkosti města Drač v Albánii. Archeologie nám dále vypovídá o další důležité oblasti, již byla starověká Dacie. Dacie je důležitá oblast, hlavně díky nejstaršímu slovanskému nalezišti situovanému v Moldávii mezi řekami Prutem a Seretem. Nachází se v těsné blízkosti dnešní Ukrajiny a nalezišti typu Korčak i Peňkovka. Výzkumy zde odhalily jak polozemnice, tak pohřebiště popelnicového typu, stejně tomu bylo i u nalezišť situovaných u Dněstru, Dněpru, Prieti a Bugu. Dají se datovat díky byzantským mincím z Justiniánovy doby.¹⁶

¹⁶ VÁŇA, *Svět dávných Slovanů*, cit. d., s. 38-42.

2. Slovinské území před příchodem Slovanů

Dobu železnou v centrální Evropě dělíme na dvě fáze. Starší doba železná se nazývá halštatská (německy *Hallstatt*) podle stejnojmenného města v horním Rakousku.

Mladší doba železná bývá spojována na slovinském území s laténskou kulturou, která odvodila svůj název od svého naleziště (*La Tène*) ve Švýcarsku. V oblasti dnešního Slovinska trvala poslední tři století před Kristem. Specifický podtyp halštatské kultury tzv. východohalštatská kultura byla spojována s Kelty, kteří expandovali až na Balkán. Zde došlo ke střetu s již usazenými indoevropskými Thráky a Illyry. Z tohoto období máme i první psané zdroje, jako jsou nápisy, tedy zdroje epigrafického rázu. Výsledkem této expanze byl vznik prvního „státního“ útvaru neboli v tomto případě kmene ve východo-alpské oblasti na území dnešního Slovinska. Tento útvar známe z latinských pramenů jako Norické království (*Regnum Noricum*). Těsně před Římany tedy slovinské území obývaly keltské kmeny, jako byli Norikové, Tauriskové, Latobici a Ambisonti, kteří s největší pravděpodobností žili v Posočí. Dnes ale nevíme, jestli všechny kmeny byli spojené v jeden celek. Hlavním městem království bylo pravděpodobně sídliště v Magdelensbergu poblíž Zollfeldu v Korutanech. Dalším centrem bylo dnešní město Celje (starořecky *Keleu*, latinsky *Celeia*), které se v 1. století před naším letopočtem stalo místem ražby stříbrných norických mincí. V roce 10. př. n. l. bylo toto království včleněno do římské říše.¹⁷

První město založené Římany na dnešním slovinském území byla Emona (dnešní Lublaň), měla 2 vodní příkopy a velké široké zdi. Zbytky tohoto opevnění najdeme v hlavním městě Slovinska dodnes. Jedni z prvních kolonistů byli římsí legionáři z XV. legie. Město drželo status *colonia* tedy předsunuté vojenské centrum. Dalších pět norických osad dostalo v polovině 1. století status *municipia*, tzn. že jejich obyvatelé dostali další práva, ale zavazovali se snášet břemena ve prospěch Říma. Byla jimi Aguntum, Iuvavum (Salzburg), Virunum (v Zollfeldu) a Celeia. Výjimečné příklady monumentálního umění byly objeveny v Šempeteru v dolině řeky Sava v nekropoli aristokracie a bohatých občanů. Podobná kulturní situace vládla v sedmdesátých a osmdesátých letech prvního století v Neviodunu (Drnovo) v Doleňské oblasti, které se ve čtvrtém století stalo hlavním říčním přístavem a stanicí pro výměnu koní. Město Poetovio, které se později vyvinulo ve středověkou Ptuj, se stalo nejdůležitějším městským sídlem na slovinském území pro dobu prvního století i později. Vyvinulo se z osady obklopující legionářský tábor a koncem prvního století mu císař Traianus udělil právo kolonie. Stálo na

¹⁷ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 14-15.

křižovatkou hlavních cest, které procházely územím dnešního Slovinska, a mělo svůj velmi důležitý most, který sloužil k transportu přes širokou řeku Drávu.¹⁸ Bylo domovem druhé nasazené římské legie na slovinském území *Legio VIII. Augusta*.

2.1. Romanizace

Poté, co si Římané osvojili tato slovinská území pravděpodobně díky dobrým obchodním vztahům s kelty, rozdělili je do několika provincií. Celkem byly čtyři Norikum, Pannonia, Histria, Venetia.

Norikum sahalo na jihu až ke Karavankám (pohoří), na severu až k Dunaji, na západ k pramenům řek Selica a Dráva v Kraňských Alpách a na východ do Cetijského pohoří. Tak se dříve říkalo Vídeňskému lesu a několika různým pohořím podél dnešních Dolních Rakous a východního Štýrska. Druhá provincie Pannonie sahala na severu k Dunaji, na jihu se rozprostírala přes řeku Sávu. Na západě se pak dotýkala Norika a na jihozápadě sahala až k hranicím Istriie a Venecie.

Římský císař Traianus pak rozdělil Pannonii na další dvě části horní *Pannonia Superior* a dolní *Pannonia Inferior*. Okolo roku 300 n. l. přibyly další dvě části *Valeria* a *Savia*, takže se už Pannonie skládala celkem ze čtyř provincií. Horní Pannonie se na západě dotýkala hranic s Norikem, kde stálo například město Celje. Savie, jak už jméno praví, měla hranice u řeky Sávy až na sever k Drávě. Na jihu se táhla až k Dalmácii a na východě pak hraničila s dolní Pannonií. Dolní Pannonie ležela mezi řekami Sávou, Drávou a Dunajem, její hlavní město bylo Sirmium. Poslední částí byla Valeria, tu bychom mohly najít na sever od města Altium, na západě sahala až k Blatenskému jezeru.

Další z původních čtyř provincií byla Venetia, ta měla na jihu přírodní hranici Jaderské moře, na severu a severozápadě sahala až k Alpám. Na západě dosahovala až k Julským Alpám téměř až ke Krasu, kde se dotýkala Pannonie a Istriie. Hornatá místa, kde jsou Kraňské Julské Alpy, dostala jméno Carnia. Římská správa s sebou přinesla latinskou kulturu a zvyky.¹⁹

Logistické požadavky armády znamenaly, že římská okupace regionu brzy přinesla nový silniční systém. Výchozím bodem byla Aquileia, odtud se silnice šířily po povodí Dunaje, Drávy a Sávy. *Via Iulia Augusta* vedla na sever z Aquileie do oblasti Alp. Jedna větev silnice vedla přes Aguntum do horního údolí řeky Drávy a dále směrem k Raetii, zatímco druhá následovala směrem na Virunum. Z Aquileie vedly na jih další dvě cesty směrem k Istrii: *Via*

¹⁸ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 17.

¹⁹ KOS, Franc. *Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku I-V*. Ljubljana: Leonova družba, 1902-1928. s. 9-11.

Flavia, která vedla přes Tergeste (Terst) do Puly, a další, která vedla rovněž do Tarsatica (Trsat u Rijeky) a dále do provincie Savie.

Hlavní trasa přes slovinské území, *Via Gemina*, vedla na východ od Aquileie směrem k Emoně, Celji až na Ptuj, spojující východní údolí Pádské nížiny a pobřeží Jadranu až do středního povodí Dunaje. Z Ptuje vedla jedna větev silnice na severní Pannonii a město Carnuntum na Dunaji, zatímco druhá na hlavní město jižní Pannonie, Sirmium.²⁰ Cesty využívala například římská pošta *Cursus Publicus*. Jelikož byly silnice dobře vybudované, můžeme ve Slovinsku jejich pozůstatky nalézt ještě dnes. Například v podzemí městského muzea v Celje, nad středověkým hradem se nachází velmi zachovalá část z obou stran lemovaná kamennými náhrobky. Kamenné desky s latinskými nápisy byly nalezeny i v mnoha dalších částech Slovinska, v nálezech se objevují různé mince a jiné zbytky z římské kultury.²¹ Římská vláda znamenala období prosperity. Budování silnic napomohlo k postupné romanizaci. Na území byl zaveden hospodářský systém založený na využívání otrocké práce jak v zemědělství, tak v řemeslné výrobě. Založená města se stala centry obchodu, řemesel a vzdělanosti. Latina se stala úředním jazykem i jazykem elit. Dlouhé období klidu narušily vpády germánských kmenů Markomanů a Kvádů v druhé polovině 2. století. Slovinsko se tak stalo obrannou linií a dějištěm bojů tzv. markomanských válek, které probíhaly převážně na území Pannonie a Norika za vlády římského císaře Marka Aurelia (161-180). Obě území během válek velmi utrpěla hlavně hospodářsky. Poté zde vypukla morová epidemie, které podlehl velká část původního obyvatelstva. Ve 3. století tak docházelo ke kolonizaci Norika imigranty z různých částí říše.²²

2.2. Církevní správa

Křesťanství se začalo šířit Slovinskem poměrně brzy. Úspěšně postupovalo již v prvním a druhém století, ještě více se upevnilo ve třetím století. Ve čtvrtém století už muselo pohanství zcela ustoupit víře Kristově. O tom, jak křesťanství vzkvétalo na území Slovinska, svědčí četné křesťanské památky. Pohanské chrámy byly často přestavěny na křesťanské.²³ Důležitá ale byla legalizace křesťanského náboženství, kterou Konstantin provedl v roce 313 n. l. tzv. milánským ediktem. Nevíme přesně, kdy se na území nynějšího Slovinska objevilo křesťanské učení, ale víme, že zde křesťanské obce existovali.²⁴ Poetovio bylo také domovem první organizované

²⁰ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 19-20.

²¹ KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 11.

²² HLADKÝ – KOZAR – RYCHLÍK – TONKOVÁ, *Dějiny Slovinska*, cit. d., s. 16-17.

²³ KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 11.

²⁴ HLADKÝ – KOZAR – RYCHLÍK – TONKOVÁ, *Dějiny Slovinska*, cit. d., s. 17.

křesťanské komunity, diecéze, na dnešním slovinském území. Ke konci třetího století, v období před udělením náboženské svobody, zde zahynul mučednickou smrtí biskup Victorinus v roce 304. Jeho církevní spisy z něj dělají prvního známého literárního autora z jakýchkoliv podunajských provincií. Církevní organizace diecézí odrážela administrativní strukturu římských provincií, přičemž jednotlivá města se stala biskupskými stolci. Kostel v Aquilei byl sídlem metropolitní autority nad diecézemi a pravděpodobně existoval jako diecéze od poloviny třetího století.²⁵ Biskupství existovalo i v Emoně a tamní biskup Maximus se v roce 381 zúčastnil církevního sněmu v Aquilei, pozdějším sídle patriarchátu, který byl v raném středověku zcela nezávislý na římských papežích. Biskupství v této době vzniklo i v Celji. To dokonce přežilo i pád římské říše. Z dochovaného nápisu víme, že zde okolo roku 530 působil biskup Gaudenicus, známý pro výjimečný verš svého epitafu v kostele sv. Pavla nedaleko Preboldu.²⁶

V roce 599 je v Koperu na Istrii zmíněna křesťanská komunita s biskupem. V současném Slovinsku se dochovaly četné křesťanské památky z pozdní antiky, jako jsou zbytky církevní architektury (kostely, křtitelnice), křesťanské spisy, liturgické artefakty a každodenní předměty s křesťanskými symboly. Právě v této oblasti, v údolí Vipavy, porazil křesťanský císař Flavius Theodosius svého pohanského rivala a uzurpátora Eugenia v bitvě u řeky Frigidus v roce 394. Starověcí spisovatelé a podle nich i jejich středověcí pokračovatelé označili bitvu jako zlom ve světové historii. Byl to totiž, jak se domnívali, zásah shora. Když silný vítr zasáhl šiky západořímského vojska a dopomohl tím tak ke konečnému vítězství křesťanství nad pohanstvím. Pohanství bylo v roce 392 zakázáno.²⁷

2.3. Doba stěhování národů a přítomnost Hunů

Římská říše se začala po zániku konstantinovské dynastie dělit. Rozdělena se na dvě říše. Západní měla centrum v Římě a na východě vznikla druhá s hlavním městem v Konstantinopoli. Hranice mezi oběma částmi římské říše se táhla přes pozdější jugoslávské území od Singiduna (dnešní Bělehrad) podél Sávy a po ústí Driny a dále od ústí Driny na jih až ke Kotorskému zálivu. Pro západní říši však nastala epocha bojů o přežití. Do konce 4. století se od Rýna k Dunaji táhla linie, která rozdělovala dva světy, římský a ten, kde žily barbarské kmeny.²⁸ V roce 370 překročily Hunové řeku Don a střetli se s Greuthungy známějšími pod jménem

²⁵ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 17-18.

²⁶ HLADKÝ – KOZÁR – RYCHLÍK – TONKOVÁ, *Dějiny Slovinska*, cit. d., s. 17.

²⁷ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 18.

²⁸ GRAFENAUER, Bogo. *Zgodovina slovenskoga naroda. Od nasolitve do uveljavljenja frankovskega fevdalnega reda* Zv. I., Ljubljana: Kmečka knjiga, 1954. s. 73.

Ostrogóti, které si podrobili. Mezi tím Tervingové, které známe pod pojmem Vizigóti, ustoupili pod náporem a vypudili Sarmaty. V roce 376 jim umožnil císař Valens usídlit se v thrácké diecézi.²⁹ Invaze Hunů a útek Gótů zvýšil již tak silný tlak germánských kmenů na hranice římského státu. Pod barbarským tlakem se tak zlomila obranná linie, kterou Řím od poloviny druhého století bránil s velkým úsilím proti rostoucímu tlaku germánských kmenů. V roce 378 Góti porazili římskou armádu u Adrianople (dnešní Edirne). Vizigóti se usadili po uzavření míru s Theodosiem v roce 382 jako spojenci mezi balkánskými horami a dolním Dunajem a Ostrogóti uprchli do Pannonie. Po Theodosiově smrti se však příměří zhroutilo. Germánské kmeny si začaly ukusovat z části římských provincií. Alani, Vandalové a Svébové překročili Rýn v roce 406 a v roce 409 dobyli Španělsko. Možná i z toho důvodu se Římané stáhli z Británie, kde se později usadili Anglové a Sasové. Vizigóti v roce 408 vpadli do Itálie, a dokonce v roce 410 vyplenili Řím, avšak z Itálie se stáhli a v letech 410–415 dobyli jihozápadní Galii a Španělsko.³⁰

V té době na římskou říši začala doléhat přítomnost Hunů. Východní říše musela po řadách nájezdů platit Hunům daň. Západní říše měla s Huny od roku 408 spojeneckou smlouvu. Ke změně situace však došlo, když nový východořímský císař odmítl platit Hunům daň. V tu chvíli stále rostoucí moc Hunů dostala záminku k nájezdům na římskou říši. Attila totiž toužil po ovládnutí území celé Evropy. V roce 451 se tak střetli Římané vedení Aëtiem s Huny na Katalaunských polích, kde byli Římané úspěšní.³¹ V roce 452 pak ale Atilla se svými bojovníky vyhladil a vypálil města a pevnosti v dnešním Slovinsku stejně jako další města v Itálii, například Aquileiu.³² Přesunul se dále na Apeninský poloostrov. Hunové nakonec opustili Itálii po dohodě s papežem Lvem Velikým. Dalšími důvody, které vedly Huny k opuštění území byly ale i zásobovací potíže a epidemie moru. Spojené germánské kmeny po smrti Atilly svedly boj v roce 454 na řece Nedao v Pannonii, kde porazily Huny. To znamenalo konec panování Hunů v Evropě.³³

Na jejich místo se dostali Ostrogóti. Ti přišli už koncem 4. století do Julských Alp tedy dnešního Slovinska. Východořímský císař Zenón se snažil usměrnit jejich pohyb směrem na západ, to se mu celkem podařilo.³⁴ Dosáhl toho tím, že s jeho souhlasem obsadili Pannonii. Na sever od norické dunajské hranice se ve východním Waldvierteru (území na severozápadě

²⁹ BEDNAŘÍKOVÁ, Jarmila. *Stěhování národů*. Praha: Vyšehrad, 2003. ISBN 80-7021-506-2. s. 43-50.

³⁰ GRAFENAUER, Bogo. *Zgodovina slovenskoga naroda. Od nasolitve do uveljavljenja frankovskega fevdalnega reda*, cit. d. s. 73.

³¹ ³¹ BEDNAŘÍKOVÁ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 61-68.

³² ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 20.

³³ BEDNAŘÍKOVÁ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 300.

³⁴ HLADKÝ – KOZÁR – RYCHLÍK – TONKOVÁ, *Dějiny Slovinska*, cit. d., s. 18.

Dolního Rakouska) a západní částí Weinviertelu (území na severovýchodě Dolního Rakouska) usadil východogermánský kmen ariánských Rugiů, kteří byli římskými spojenci tzv. foederati. Došlo k soužití nově příchozích ariánů a původních katolických obyvatel tedy Římanů.³⁵ V roce 474 n. l. se stal králem Ostrogótů Theodorich Veliký a když byl v roce 476 n. l. sesazen poslední západořímský císař mladý Romulus Augustus germánským vůdcem Odoakarem, nastaly v Evropě nové poměry. K moci se Odoakar dostal sesazením císaře a sám byl za krále prohlášen jen svou germánskou armádou. Požádal tedy císaře Zenona o udělení titulu *patricius*. Císař formálně odmítl. Východořímskou říší byl považován za jediného legálního císaře do roku 480 pouze Julius Nepos. Postupný rozklad kdysi slavného Říma, znamenal zánik starověkého světa, na povrch se dostávala nová nám do té doby zcela neznámá etnika. Neznamenalo to však zánik staré římské kultury jako takové a už vůbec to neznamenalo, že by se zapomnělo na kulturu starých Římanů.

V roce 483, po čtyřletém konfliktu s isaurským soupeřem Illem, císař Zenon udělil vládu v Itálii Theodorichovi. To zapříčinilo, že se moc Theodoricha rozrůstala a vztahy s císařem byly na mrtvém bodě. O podmínkách doby nemáme žádné informace. Hlavním záměrem bylo vystěhovat Góty z Balkánu.³⁶ Odoaker vydal rozkaz k vyklizení Norika v roce 488 a stáhl se s vojskem do Itálie, s nimi odešlo i několik místních obyvatel, jež s sebou vzalo pozůstatky Severina, patrona dnešního Rakouska, který ochránil křesťany před vpádem Rugiů, Durynků, Alamanů a Gótů.³⁷ V Podunají napadli Theodorichovy Góty Sarmati. V bitvě o Isonzo (řeka Soča) v roce 489 se Theodorich postavil vojskům Odoakara.³⁸ Gótové se dostali do Itálie skrze údolí Vipavy hlavní cestou přes Julské Alpy.

Odoakerova armáda se po porážce stáhla zpět do Itálie, následoval další střet poblíž Verony a Theodorich byl opět vítězný, Odoaker pak utekl do Ravenny, ta mu díky svým bažinám a pevným hradbám poskytovala perfektní útočiště. V roce 492 zahájil Theodorich námořní blokádu města. Odoaker se musel, leč nechtěně, ale přeci jen vzdát. Dohoda mezi Odoakarem a Theodorichem měla být o společném rozdělení moci. Tu ale Theodorich nedodržel a Odoakara zabil i s jeho stoupenci. Byl tak jediným králem Ostrogótů a celé Itálie.³⁹ Je třeba podotknout, že král Theodorich byl dobrým vládcem, který ve své zemi jednal moudře a promyšleně. Za jeho vlády se opět oživil obchod, řemesla a zemědělství. Krajina, která byla dříve zničená, začala znovu vzkvétat. Některé oblasti nebyly změnami tolik zasažené.

³⁵ BEDNAŘÍKOVÁ – HOMOLA – MĚŘÍNSKÝ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 55.

³⁶ HEATHER, P. J. *Gótové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-199-9, s. 221-225.

³⁷ BEDNAŘÍKOVÁ – HOMOLA – MĚŘÍNSKÝ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 55.

³⁸ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 20.

³⁹ HEATHER, *Gótové*, cit. d., s. 221-225.

Takovou krajinou byla Istrie, kterou senátor Cassiodorus popisuje ve svém dopise, kde zmiňuje její úrodnost a blahobyt obyvatel. Říká, že Istrie je plná oliv, zdobená poli a bohatá na víno, a že v ní dozrává ovoce s trojnásobnou rychlostí.⁴⁰ Do roku 536 vstoupili pod správu ostrogótského království provincie Pannonie, Noricum a Dalmácie. Theoderichův správce provincie Noricum Mediterraneum byl s největší pravděpodobností muž se jménem Ursus, také zaznamenaný jako *vir spectabilis*, což znamená „obdivuhodný muž“, který daroval pozoruhodnou mozaiku do „hřbitovního“ kostela nového hlavního města norického provincie v Horních Korutanech Tiburnia.⁴¹

Jedním z nově přistěhovaných kmenů ze severu do střední Evropy byli Langobardi. Dostali se pravděpodobně ze Skandinávie podél toku Labe až na Moravu. Byla to tzv. východomerovejská vlna. Jejich pobyt v Čechách a na Moravě ale netrval dlouho, nejpozději v prvních desetiletích 6. století se přesunuli do Pannonie, kde setrvali až do roku 568.⁴² Langobardi z Polabí osídlili Rugiland, což je severní část Dolního Rakouska severně od měst Klosteneburg a Krems. Postupně přemohli i další soupeře jako Heruly. Tím se dostali do povědomí a těsné blízkosti Římanů.

Langobardi, jež vedl velitel Wacho, dostali nabídku spojení od Byzance, která se snažila o obnovu impéria tzv. *renovatio imperii*. Východořímský císař Justinián I. se snažil nalézt spojence proti Ostrogótům usazeným v Itálii. Wacho nabídku přijal, ta mu přinesla uznání jeho územních zisků na řece Sávě a ve východním Rakousku. Wacho využíval velmi dobré sňatkové politiky, když si postupně vzal dceru durynského krále, gepidskou princeznu, třetí manželku měl od zmiňovaných Herulů. Během vlády krále Audoina žádali Langobardi o pomoc proti Gepidům.⁴³ Langobardské osady se již rozšířily do údolí horní Sávy, což dokládá hřbitov objevený v Krani, kde starší hroby jsou ostrogótské a novější patří Langobardům.⁴⁴

Justinián vyhověl žádosti Langobardů a daroval jim *de iure* provincie Noricum mediterraneum a Pannonia secunda (Sirmiensis) někdy kolem roku 546/567.⁴⁵ Snažil se ale soupeření mezi kmeny využít pro svůj prospěch, už jak to bývalo osvědčené v římské politice. Langobardi se utkali s Gepidy roku 567, měli už ale nové spojence v Avarech, kterým velel kagan Bajan I., kterému přislíbili gepidské území v Pannonii a odměnu vyplacenou v dobytku, převážně koních, což se těmto nomádům velice hodilo. Bitvy se ale Avaři nezúčastnili.

⁴⁰ KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 11.

⁴¹ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 20.

⁴² BERANOVÁ, Magdalena – LUTOVSKÝ Michal. *Slované v Čechách: archeologie 6.–12. století*. Praha: Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-413-5, s. 15-16.

⁴³ BEDNAŘÍKOVÁ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 273.

⁴⁴ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 21.

⁴⁵ BEDNAŘÍKOVÁ – HOMOLA – MĚŘÍNSKÝ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 33.

Vítězství a konec existence říše Gepidů si vybojovali Langobardi sami. Vzniklo tak ale pro ně nové nebezpečí v přítomnosti nových sousedů jako byli nově usedlí Avari a Slované. To vedlo k tomu, že se roku 568 Langobardi přesídlili do Itálie, tedy dnešní Lombardie, která je dodnes po nich pojmenovaná.⁴⁶ Langobardi si v několika letech podrobili velké části země a téměř úplně tak zmařili restaurační dílo Justiniana I. který zemřel již v roce 565. Jedna věc, která po něm ale zůstala dodnes je Justinopolis, tedy dnešní Koper což je jediný slovinský přístav. Avari zůstali jako hegemoni v Pannonii. Langobardi vstoupili do Itálie téměř přesně 80 let po Ostrogótech. K Avarům se brzy připojili Slované.⁴⁷ Alpští Slované se usadili u horního toku řeky Drávy, Sávy a Soči, turkický kmen Avaru v Panonské nížině.

⁴⁶ BEDNAŘÍKOVÁ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 274-275.

⁴⁷ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 20-21.

3. Avaři

Avaři přišli do Evropy někdy kolem roku 558, první zmínky o nich se nacházejí u byzantských historiků Agathiase z Myriny (532–580/594) a Menandera Protektora. Měli prý dlouhé vlasy svázané do copů a oděv podobný Hunům.⁴⁸

Jejich původ nám ale není úplně jasný. V čínských pramenech jsou označováni jako součást kmenového svazu *Juan-Juan* nebo *Wu-huan* již koncem 4. století. Dá se tedy předpokládat, že měli turkický či mongolský původ, rovněž se dají nazvat tzv. Bílými Huny *Heftality*, o nichž hovoří byzantský kronikář císaře Maurikia (582-602) Theofylaktos Simokatta v roce 558 a zmiňuje dva hlavní avarské kmeny jménem *Uar (War)* a *Chunni (Chun)*, se kterými se střetl pozdější císař Justinos II. (656-578). Víme tedy o nich, že kočovali v oblasti Střední Asie, která je bohatá na pastviny což vyhovuje těmto kočovným kmenům. Během svého postupu se k nim postupně přidávaly další kmeny, jimiž byli bulharští Onurgové, Utriguři a Kutriguři, než se dostali do karpatské kotliny. Jádro svazu tvořily snad dva tzv. *tümeny*, což byly vojenské oddíly čítající asi 20 000 členů. Odhaduje se, že celkem mohlo být v kmenovém svazu na 250 000 osob. K nově příchozím do Pannonie se pak přidaly zbytky Langobardů a Gepidů.⁴⁹

Roku 562 se tedy po bojích s Anty, sídlícími severně od Černého moře a východně od karpatského oblouku mezi Dněstrem a Dněprem a dále na východ k Azovskému moři, dostávají Avaři do dnešní dolní Slavonie. Císař Justinián I. jim nabídl bývalé území Langobardů, bylo to proto, že je nechtěl na svém území. Avaři začali podnikat vpády do Franské říše od roku 562 a 566. Prohnali se severně od karpatského oblouku až k Labi. Po další vlně útoků platili Frankové poplatky.

Byzanc Avary původně chtěla využít jako *foederaty* proti bulharským kmenům, ale také proti Langobardům. Ti si nakonec rychle uvědomili moc Avarů: nejprve je měli za spojence, poté kvůli nim i přesídlili do Itálie.⁵⁰ Moc a území Avarů tak sahalo i díky podmanění Pannonie roku 582 na území dnešního Slovinska. V roce 582 obsadili Sirmium, bývalé hlavní město provincie Illyricum, a také se začali pohybovat směrem na severozápad. Při svých výpravách byli doprovázeni Slovany. Slovansko-avarský postup vedl ke kolapsu starověkých struktur včetně církevní organizace. Na základě synodálních záznamů z metropolitní církve v Aquilei, které popisují pád antických diecézí v této oblasti (Emona, Celeia, Poetovio, Aguntum, Teurnia,

⁴⁸ CURTA, Florin. *Southeastern Europe in the Middle Ages, 500-1250*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. 496 s. ISBN 0-521-89452-2, s. 61-62.

⁴⁹ BEDNAŘÍKOVÁ – HOMOLA – MĚŘÍNSKÝ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 40-48.

⁵⁰ Tamtéž, s. 40-48.

Virunum a Scarabantia), je možné sledovat stádia slovansko-avarského postupu do východních Alp. V roce 588 padlo do jejich rukou horní údolí Sávy a do roku 591 převzaly horní údolí Drávy, kde v následujících letech kolem dnešního Lienzu začaly potyčky se severními sousedy, Bajuvary. V roce 592 byli Bavorové úspěšní, ale v roce 595 byli těžce poraženi v bitvě, ve které rozhodla silná jízda vůdce Avarů.⁵¹ Víme, že Avari jako první v Evropě používaly třmeny, které pak začali využívat i Slované, a jejich vysoce postavení válečníci byly pohřbíváni společně s koňmi.⁵² Od Vídeňského lesa (Wienerwald) na západě až po řeku Don na východě se tak tedy táhla moc Avarů. Jejich země byla rozdělena na dva kaganáty. Východ měl centrum na Poltavě a západ v okolí dnešního maďarského Debrecínu, kde byla hlavní rezidence tzv. *hrink* kagana. Migrační pohyby, které způsobila přítomnost Avarů, se označují tzv. druhou osídlovací vlnou Slovanů.⁵³ Byzanský císař Justinus II. pak ale odmítl platit poplatky Avarům, tím začalo období vpádů Avarů na Byzanc.

⁵¹ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 22.

⁵² CURTA, *Southeastern Europe*, cit. d., s. 66-68.

⁵³ BEDNAŘÍKOVÁ – HOMOLA – MĚŘÍNSKÝ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 40-48.

4. Osídlení dnešního Slovinska a přilehlých oblastí

Jak už tedy víme, slovanské etnikum se dostávalo do Evropy ve dvou vlnách, když začalo osídlovat území mnohých národů, jež dnes mluví slovanskými jazyky, které dělíme do tří skupin na východoslovanské, západoslovanské a jihoslovanské kam patří i slovinština.

První vlna osídlování dnešního Slovinska a Rakouska tedy východoalpského prostoru se datuje od roku 550 n. l. a je spojována se západoslovanskou jazykovou skupinou, tedy kulturou s keramikou pražského typu. Jak ale tvrdí slovinský historik Bogo Grafenauer (1916-1995) možná se dá datovat i o něco dříve:

„Začátek slovanské expanze do východních Alp je starší (než dnešní teze) a hlavní osídlovací vlna Slovanů je o jeden a půl až dvě desetiletí mladší než odchod Langobardů do Itálie.“

Dále se snaží vysvětlit:

„První proniknutí Slovanů do severních oblastí Panonské pánve přes Moravskou bránu jistě patří do první poloviny 6. století. O slovanské přítomnosti v Panonské pánvi severně od Dunaje, v sousedství Langobardů a Gepidů, svědčí zejména Prokopiova zpráva o Ildegisovi, členovi langobardské královské dynastie, který uprchl od Slovanů na konci Wachovy vlády (tj. před rokem 539). V čele převážně slovanské armády zasáhl do války mezi Gepidy a Langobardy (v roce 547), ale zejména jeho pochod ze slovanské oblasti v letech 548/49 do severní Itálie znamená, že pomáhal Ostrogótům; i přes vítězství nad Byzantinci se vrátil ke Slovanům severně od Dunaje („překročil Dunaj a znovu se vrátil mezi Slovany“). Vzhledem k tehdejší geopolitické situaci se Ildegis mohl dostat do Itálie pouze franským Norikem, což naznačuje osídlení Slovanů severně od Dunaje na současné Moravě a na Slovensku. Tato interpretace není založena pouze na tehdy byzantsko-francké a langobardsko-francké nenávisti, ale Ildegisův návrat navzdory vítězství lze přijatelně vysvětlit pouze ve světle zhroucení franckých plánů anti-byzantské koalice po 548, tj. po smrti krále Theodeberta.“⁵⁴

První vlna Slovanů opustila dnešní Moravu a překročila Dunaj mezi Traunem na západě a Vídni na východě, nejprve zahrnovala území Horního a Dolního Rakouska, poté se postupně

⁵⁴ GRAFENAUER, Bogo, *Naselitev Slovanov v Vzhodnih Alpah in vprašanje kontinuitete*, in: *Archeološki vestnik*, 1970-1971/21-22, s. 17-32.

šířila se do vnitrozemí podél údolí alpských řek až k pohoří Karavanek. Pak podél řeky Drávy na jihovýchod až k Ptuji.⁵⁵ První pisatel, který nazývá Slované tímto jménem (kolem roku 525), píše o nich, jak zabíjejí děti na skalách, jsou povýšeni, nezávislí bez vůdců, ať už jsou usazeni nebo cestují, zabíjejí své vůdce, jedí lišky a divoké kočky, volají jeden k druhému, vyjí na sebe jako vlci a podřizují se každému, kdo přijde. Pozdější historici jim obvykle říkají Veneti (odtud německý termín Wenden, windisch).⁵⁶

Dle latinsky píšícího kronikáře Marcelina Cometa měla „gétská“ jízda v roce 517 vyplenit Makedonii. Počítá se ale s tím, že to byli právě Slované, jelikož nájezdy neustoupily a pokračovaly dále i za vlády Justina I., který vládl od roku 518 a pokračovaly až do dob Justiniána I.⁵⁷ V roce 530 a možná ještě dříve Slovani a Antové několikrát překročili dolní Dunaj a špatně zacházeli s tamním římským obyvatelstvem. Císař Justinian I. pak poslal svého velitele Hildigise (nám z předešlé citace známý jako *Ildegis*) ve čtvrtém roce své vlády na území Slovinska a pověřil ho stráží podél Dunaje, aby nepřátelé nemohli překročit tuto řeku. To trochu pomohlo. Když však Hildigis třetí rok poté, co byl velitelem, překročil řeku on sám, Slované ho zastavili. Došlo k prudké bitvě, při které padlo mnoho Byzantinců. Od té chvíle překračovali Slované Dunaj, kdykoli to považovali za vhodné, a vypleňovali byzantský stát. Antové pak zaútočil na Thrákií, zajali zde mnoho Řeků a vzali je do otroctví. Mezi lety 535–553 si Byzanc osvojila Istrii. Jak už jsem psal, byl tam založen přístav Koper z dřívější malé osady.

Jordanes říká, že kmen Venetů žije v nezměrných prostorách a že mívá různá jména a je rozdělen do skupin, mezi kterými byly nejdůležitějšími Slované a Antové. Slované i Antové mluvili stejným jazykem, měli stejnou ústavu, modlili se ke stejným bohům. Když se Slované naposledy vraceli domů, vedli s sebou více než 10 000 vězňů.⁵⁸

Prokópios napsal o Slovanech:

„Všichni jsou vysoké a silné postavy. Barva pleti není příliš bílá, barva vlasů není příliš světlá a ani nepřechází docela do černé, ale všichni jsou rusí. Vedou život drsný a primitivní stejně jako Masagetové a jsou pořád plní špíny jako oni. Ale nejsou zlomyslní ani záludní a ve své prostotě uchovávají hunský způsob života.“⁵⁹

⁵⁵ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 21.

⁵⁶ GRUDEN, Josip. *Zgodovina slovenskega naroda*. Prvi del. Družba sv. Mohorja v Celovcu 1910-1916, s. 35.

⁵⁷ HLADKÝ – KOZÁR – RYCHLÍK – TONKOVÁ, *Dějiny Slovinska*, cit. d., s. 19.

⁵⁸ KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 23-28.

⁵⁹ PROKOPIOS Z KAISAREIE, *Válka s Góty*, Praha: Odeon, 1985, s. 211-212.

4.1. Kontinuita/Diskontinuita

Druhá vlna osídlování je spojena s jihoslovanskou jazykovou skupinou. Její počáteční příchod na slovinské území se datuje v době odchodu Langobardů do Itálie tedy po roce 568. Noví příchozí osídlili oblasti dnešního Slovinska a hlavně Korutan. Zabírali údolí řeky Sávy se všemi jejími přítoky, pronikli podél Drávy do Tyrolska a podél Mury daleko do Horního Štýrska, dále do dnešního Horního a Dolního Rakouska⁶⁰.

Na novém území našli Slované pozůstatky antické kultury. Římská města byla zničena, městský život se zachoval pouze podél pobřeží a starodávná církevní organizace s diecézemi se zhroutila. Domorodé obyvatelstvo v tomto případě Římané a Germáni (v horním Rakousku to byl kmen Bavorů dříve nazývaný Bajuvaři)⁶¹ bylo částečně zničeno nebo zotročeno, proto se stáhlo do pobřežních měst nebo horských oblastí. Zdá se, že diecéze v Ptuji se zhroutila před rokem 577.⁶²

Kontakty a soužití dokládají přijaté starodávné místní a vodní názvy, které domorodci předávali novým osadníkům. Názvy byly převzaty přímo nebo poslovanštěny (Celeia-Celje, Poetovio-Ptuj). Pro názvy řek předslovanského původu jsou známy pouze jejich latinské verze (Aesontius-Isonzo-Soča, Dravus-Drava, Savus-Sava, Corcoras-Krka). Kontinuita osídlení je také naznačena místními jmény odvozenými od názvu Vlaši, jak Slované nazývali Římany (Laško, Lahovče). Dnes existuje ve Slovinsku i pivovar pod tímto názvem a pivo označené Laško. V roce 588 padlo do rukou Slovanů horní údolí Sávy a do roku 591 obsadili horní údolí Drávy, kde v následujících letech začaly kolem dnešního města Linz potyčky se severními sousedy Bavorsy. V roce 592 byli Bavorové úspěšní, ale poté, v roce 595, byli těžce poraženi v bitvě, o které rozhodl vůdce Avarů s jeho jízdou.⁶³ V roce 611 porazili Slované bavorského vévodu Garibalda v Lienzu v Tyrolsku a značně zdevastovali bavorské pohraničí.⁶⁴

Syrský historik Ióánnés z Efezu o nich píše:

„Ve třetím roce po smrti řeckého císaře Justina (v roce 581) se vypravili prokletí lidé slovanští, kteří procházeli celým Řeckem, Thessalií a Thrákií. Dobývají mnoho měst a pevností, devastují, pálí, okrádají a vládnu zemi a bydlí v ní zcela svobodně a beze strachu... Tímto způsobem Slované dostali volnou ruku do země, žili tam a šířili se po ní, dokud je Bůh nezahnal.

⁶⁰ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s.43.

⁶¹ BEDNAŘÍKOVÁ – HOMOLA – MĚŘÍNSKÝ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 32.

⁶² ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 22.

⁶³ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 22.

⁶⁴ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 44.

Pustošili, pálili, plenili až k Dlouhé zdi (poblíž Konstantinopole) a vyplenili všechna císařova stáda stejně jako stáda ostatních. A aj, do dnešního dne (v roce 584) bydleli, seděli a odpočívali v římských provinciích bez obav nebo strachu; plenili, mučili, pálili, zbohatli a měli spoustu zlata, stříbra, koňských stád a zbraní, naučili se bojovat ještě lépe než Římané.“⁶⁵

⁶⁵ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 42.

5. Situace ve Slovinsku a Rakousku na přelomu 6.-7. století

Avaři se poprvé objevili v Evropě na hranici byzantské území kolem roku 560. V roce 567 se spojili s Langobardy, aby zničili Gepidy. Následující avarské osídlení Panonie (odkud Langobardi migrovali do Itálie v roce 568) dosáhlo svého vrcholu v roce 582 dobytím starobylého města Sirmium. Centrum avarské nadvlády leželo mezi Dunajem a řekou Tisou v Panonii. V širším slova smyslu „avarský stát“ zahrnoval všechny ty, kdo žili pod autoritou kagana. Avaři vytvořili polyetnickou alianci, která byla vždy otevřena nově přicházejícím skupinám, ta zahrnovala také Gepidy, Bulhary, Kutrigury a především Slované. Někteří Slované byli podřízeni Avarům a byli zavázáni platit jim tribut.

Některé kmeny Slovanů se ale nechtěli podřizovat.⁶⁶ Například rokem 578 se dostavilo poselstvo kagana Bajana ke Slovanům sídlícím na území dnešního Rumunska severně od Dunaje, které byzantský císař požádal, aby se stalo jeho spojencem i kvůli válkám s Peršany.⁶⁷ Slované – podle východořímského autora Menandra Protektora – odpověděli poslům Avarů na možný útok a zabrání jejich země takto:

„Kdo z lidí po sluncem je tak silný na to, aby nás dokázal porazit? Jsme zvyklí osvojit si cizí země, ne tak aby si někdo jiný osvojoval ty naše. Tak to bude i nadále, dokud budou existovat války a meče. To ukazuje, že byli Slované zcela nezávislí na Avarech, až tak, že se nebáli zabít jejich posly.“⁶⁸

Nebylo tomu tak tedy všude, aby se Slované podrobili Avarům. Slované podnikali i vlastní nezávisle vojenské výpravy. Tito Slované žijící podél Dunaje překračovali řeku téměř každý rok, drancovali Moesii, Thrákii, Illýrii, Makedonii a další provincie byzantské říše. Několikrát se usadili na Peloponésu, poté se dostali až k branám města Konstantinopole, dále k Egejskému, Jónskému a Jaderskému moři. Po dlouhou dobu byli Slované a Avaři dobrými přáteli a šli ruku v ruce při společných invazích na byzantské území. V roce 584 Avaři uzavřeli mír s Byzantinci, přesvědčili však Slované, aby oni sami útočili na byzantskou půdu. V roce 591 Avaři hledali pomocné síly mezi Slované žijícími podél Baltského moře, aby s jejich pomocí snadněji narušili obranu Byzantinců. Když byzantská armáda pochodovala v roce 593 na Slované, Avaři jim chtěli pomoci diplomatickou intervencí.⁶⁹

⁶⁶ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 24-25.

⁶⁷ CURTA, *Southeastern Europe in the Middle Ages, 500-1250*, cit. d., s. 57-61.

⁶⁸ Cit podle KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 30.

⁶⁹ KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 25-30.

Avaři osídlili území více pohostinné Panonie. Slované se usadili tam, kde našli otevřené prostranství, a co nejméně zalesněný prostor. Kolonizační toky probíhaly podél cest a římských silnic situovaných nejen na území dnešního Slovinska. Když Slované dorazili k řekám, následovali je proti proudu, v tomto případě to byly řeky Mura, Sáva a Dráva. Vyhýbali se lesnatým a bažinatým krajinám. Obývali horské oblasti, dále také prostory v oblasti Krasu a usídlovali se rovněž podél okraje rovin, kde jinak žili Avaři.⁷⁰ Na konci šestého století byly dnešní východní Tyrolsko a Korutany známé jako „země Slovanů“ (*Sclaborum provincia*).⁷¹ Avaři byli divoký kočovný lid, žili pouze pro boj a drancování, byli to vynikající jezdci. Díky všem těmto důvodům kočovného života potřebovali takové lidi, kteří by jim obdělávali jimi získanou půdu. Těmi lidmi byli Slované, kteří na oplátku získali silného spojence a jeho obávanou jízdu.⁷²

Po příchodu do Slovinska se Slované setkali s pozůstatky keltské a ilyrské populace, Římany a Germány. Většina staré populace před nimi ustoupila na západ. Ochrana Itálie a turbulentní období vedly k vytvoření relativně husté sítě různých opevnění. Ta se stala samozřejmě překážkou pro osídlení Slovanů. První slovanské útoky nejsou hlášeny písemnými prameny, ale lze je odvodit z kolapsu pozdních antických diecézí v této oblasti mezi lety 579-591.⁷³ O bitvách s Langobardy svědčí také kolaps Meclariae v Zillské dolině, datovaný do období po roce 584/85, kdy také vznikaly mince.⁷⁴ Bavorové, sestupující po Drávě, se někde v oblasti Agunta nebo Tiburnia setkali se Slovany roku 593 a po třech desetiletích mezikontinentálních bojů byla vytvořena hranice slovanského území západně od Agunta. V souvislosti s událostmi let 592/593 informoval langobardský kronikář Paulus Diakonus o prvním míru mezi Langobardy a Avary.⁷⁵

V zájmu Langobardů, Avarů a Slovanů bylo oslabení Byzantinců, kteří žili v těsné blízkosti těchto kmenů. Záměr byl vzít jim co nejvíce území, a tím je co nejvíce oslabit. Langobardi, Avaři a Slované byli útočné plenivé národy, Římané a Byzantinci se však snažili pro sebe zachovat to, co měli, odráželi útoky zahraničních barbarů a bránili hranice své vlasti. Na jedné straně vidíme ortodoxní Římany a Byzantince a na druhé nepravověrné a nevěřící, konkrétně pohany v Avarech a Slovanech a ariány v Langobardech.⁷⁶ Roku 595 zaútočil

⁷⁰ KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 25.

⁷¹ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 24

⁷² GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 42.

⁷³ PLETERSKI, Andrej. *Karantanski Slovani in Neslovani*. In: *Arheološki vestnik*. [Tiskana izd.], 1985, letn. 36, ISSN 0570-8966. s. 351-357.

⁷⁴ GRAFENAUER, Bogo, *Naselitev Slovanov v Vzhodnih Alpah in vprašanje kontinuitete*. In: *Arheološki vestnik*, 1970-1971, 21/22, s. 17-32

⁷⁵ PLETERSKI, *Karantanski Slovani in Neslovani*. cit. d., s. 351-357.

⁷⁶ KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 35-36.

bavorský vévoda Tasilo I. na alpské Slovanů a po úspěšném útoku si odnesl s sebou velikou kořist. Proto útočnou výpravu ještě zopakoval, ale tentokrát úspěšný nebyl, jelikož si Slované pozvali na pomoc Avary v čele s kaganem Bajanem. Další mír mezi Langobardy a Avary se datuje k roku 596, když kagan poslal své vyslance k langobardskému králi Agilufovi, kteří s ním vyjednali tzv. „věčný mír“. Roku 601 poslal král Agiluf řemeslníky, kteří měli sestavit lodě pro Avary. Kagan mu na oplátku poslal část svého vojska (v tomto případě Slovanů), aby ho podpořili ve válce proti byzantskému císaři Fokovi.

Několikrát se projevilo spojenectví mezi Slovanů, Avary a Langobardy i na bojišti. Uvedené kmeny napadly byzantskou Istrii, kterou kolem roku 602 vyplenily a vypálily. Když se vztahy mezi Byzantinci a Langobardy zlepšily, skončilo společné působení těchto kmenů, a hlavně jejich příměří. Již kolem roku 610 se rozhořela válka mezi Langobardy a Avary. Furlanské vévodství bylo od začátku jedním z nejdůležitějších langobardských území. Sloužilo jako bariéra proti hrozbě invaze Avarů a Slovanů z Pannonie. Ti zde útočili se svými *tümeny*, mezi nimiž byl velký počet Slovanů. Furlánský vévoda Gisulf se jim postavil, ale Avari ho porazili a téměř zničili celou jeho armádu.⁷⁷ Mezi lety 600 a 611 nám prameny hlásí několik dalších plenivých vpádů do Itálie, Furlánska a Istrie. Archeologické nálezy svědčí o tom, že několik pevností bylo vypáleno. V ruinách, mezi kterými byly nalezeny slovanské polozemnice s kamennou pecí v rohu, byly rovněž často nalezeny nomádské trojhrbité šípky, které kromě dalších jiných nálezů lze datovat k 6. století, a lze je tedy velmi pravděpodobně připsat Avarům a Slovanům. Stejně jako jinde na Balkáně i zde pomohli Avari karantanským Slovanům usadit se a zejména zastavit postup Bavorů na východ.⁷⁸ Když zemřel bavorský vévoda Tasilo I., stal se jeho nástupcem syn Garibald. Toho porazili Slované tentokrát už bez podpory Avarů kolem roku 611 v bitvě Agunta a zpusťovali bavorské země. Tím nadobro vyhnaly Bavy z této oblasti.

Někdy v té době napadla další slovanská vojska Istrii, pobila mnoho nepřátel a zničila téměř celý poloostrov.⁷⁹ Vztahy s jihozápadními sousedy karantanských Slovanů, Langobardy a Římany, byly rozmanitější. Langobardi se brzy vzpamatovali z útoků na počátku 7. století a stáhli se. Pak ale v polovině 20. let provedli protiútok a zabrali údolí mezi městy Zelia až Medaria a uvalili daň na místní Slovanů.⁸⁰ Kolem let 623 až 626 již furlánští Langobardi ovládali oblast Slovanů ve Val Canale.⁸¹ Na severu Itálie se tak zastavil tlak Slovanů na

⁷⁷ KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 25-26.

⁷⁸ PLETERSKI, *Karantanski Slovani in Neslovani*. cit. d., s. 351-357.

⁷⁹ KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 27.

⁸⁰ PLETERSKI, *Karantanski Slovani in Neslovani*. cit. d., s. 351-357.

⁸¹ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 25.

langobardské hranici tzv. *limes Langobardorum*. Avari se usadili na západ od Blatenského jezera v dnešním Maďarsku a Slované obývali jeho východní část, tedy tu, která nevyhovovala avarskému způsobu života. Na jihu se Slované usadili částečně i na Istrii, tamní města jako Koper a Pula si však udržela románský charakter.⁸² Do počátku 20 let bylo osídlení zakončeno. Archeologické zdroje nám poskytují další zajímavé informace. Je zřejmé, že Slované obývali oblasti, které byly v předchozích obdobích využívány pro zemědělství. Použili přitom existující římské trasy. Kulturní krajina se proto významně nezměnila. Výkopy staroslovanského osídlení u Bledu odhalily velmi rozmanité formy staroslovanských domů. Zejména vynikají dvě budovy, které byly vyvýšeny nad zemí a umístěny na kůlech. Za zmínku stojí skutečnost, že na území karantánských Slovanů dosud nebyly objeveny žádné hroby popelnicového typu. Zdá se, že by mohlo jít o nově zažitý způsob pohřbívání. I když to také může být v důsledku špatného výzkumu.⁸³ Stopy přítomnosti Avarů v Karantánii lze dohledat i v názvech místních měst Faning a Fohnsdorf (slovensky: Baniče a Banja Vas) odvozených od slova *ban* (z avarského Bajan). Nadvláda Avarů popsaná výše trvala až do poloviny 20 let, kdy dvě zcela nespojené události slovanského odporu proti Avarům vyvolaly zásadní změny v regionu.⁸⁴

⁸² HLADKÝ – KOZÁR – RYCHLÍK – TONKOVÁ, *Dějiny Slovinska*, cit. d., s. 20.

⁸³ PLETERSKI, *Karantanski Slovani in Neslovani*. cit. d., s. 351-357.

⁸⁴ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 24.

6. Kmenový svaz Slovanů

Kmenový svaz je v tomto případě nepřesné označení slovanského protostátního útvaru, jehož vnitřní strukturu nelze přesně určit. Je to i tím, že nemáme podrobné doklady o její hierarchii a její správě, pouze se nám vyskytuje v pramenech jako jednotný svaz, ve kterém měl mít franský kupec Sámó významnou roli.

6.1. Sámó a Valluk

Jak již víme, Slované se dobrovolně účastnili některých avarských plenivých tažení, například na poloostrov Istrii. Časté byly rovněž jejich vpády na Balkán. Jedna zpráva nám uvádí, že roku 614 dobyli Avari společně se Slovany hlavní město byzantsko-římské provincie Dalmácie Salonu (předměstí dnešního Splitu). Osídlena byla stejně jako další města na Istrii zbytky románsko-ilyrských osadníků.⁸⁵ Slované tak osídlovali postupně i větší část Balkánu.

Avarský kaganát však zasáhla vnitřní krize, která trvala několik let. Rozloha Panonie nebo v tomto případě převážně karpatské kotliny se stala nedostačující pro kočovný způsob života ve srovnání s rozlohou stepí ve střední Asii. Avari tak hledali řešení, které přinášelo nepřijemnosti pro podřízené spojence, na kterých parazitovali. Někteří Slované nebyli spokojeni s tím, jak se dělila kořist, jejíž větší podíl dostávala avarská jízda. Dalšími důvody nespokojenosti bylo i to, že museli platit určité daně a jak píše tzv. *Fredegarova kronika*. Slovanům nevyhovoval ani způsob avarského přezimování na jejich území. Spojenectví Slovanů a Avarů tedy postupně začalo upadat. Avarská nadvláda nad Slovany přetrvávala až do poloviny dvacátých let.⁸⁶ Avari se začali připravovat na útok na Byzanc někde mezi lety 622 a 623, možná i pod dojmem právě možného osamostatnění Chorvatů na Balkánu. V té době došlo v Čechách, na Moravě a nejspíš i ve východních Alpách k proti avarské vzpouře. Zmiňovaná *Fredegarova kronika* o tom píše:

„Čtyicátého roku vlády Chlotarovy shromáždil člověk jménem Sámó, národností Frank z kraje Senonago, větší počet kupců a vypravil se obchodovat ke Slovanům, zvaným Vinidé. Slované se již počali bouřit proti Avarům zvaným Hunové a jejich králi – kaganovi... Vinidové byli již od dřívějšíka befulci Hunů, neboť když Hunové s vojskem válčili proti nějakému národu a stáli s celým svým vojskem před táborem, Vinidé bojovali: jestliže se schylovalo k vítězství, tu Hunové v touze zmocnit se kořisti vyráželi, jestliže však byli Vinidé byli přemáháni, opřeni

⁸⁵ BERANOVÁ, *Slované*, cit. d., s. 78.

⁸⁶ BEDNAŘÍKOVÁ – HOMOLA – MĚŘÍNSKÝ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 48.

o pomoc Hunů nabývali nových sil. Befulci byli Huny nazýváni proto, poněvadž v bitvě tvořili dvojité šik, postupující před Huny... Hunové přicházeli po jednotlivé roky přezimovat ke Slovanům, ženy Slovanů a jejich dcery si brali do lože. Kromě jiných útlaků platili Slované Hunů daně. Synové Hunů, kteří byli zplozeni s ženami a dcerami Vinidů, nechtěli nakonec snášet křivdy a útisk. Odmítajíce vládu Hunů – jak jsem shora připomněl – začali se bouřit. Když Vinidé s vojskem zaútočili proti Hunům, obchodoval (u Vinidů) Sámó, o kterém jsem se zmínil výše. I vytáhl s nimi ve vojsku a tam prokázal (Vinidům) proti Hunům takovou užitečnost, že to bylo hodno podivu, (neboť) nesmírné množství (Hunů) bylo pobito mečem Vinidů. Vinidé, když viděli Sámovu užitečnost, zvolili ho králem nad sebou a šťastně u nich vládl třicet pět let.“⁸⁷

Původní politickou jednotkou Slovanů na slovinském území byla župa, svaz lidí, kteří byli usazeni společně v jedné oblasti. Tomuto svazu velel/vládl volený „župan“ (ve slovinštině dnes „starosta“), který řídil téměř vše. Župy však byly během války příliš slabé na to, aby se dokázaly samy bránit nebo útočit. Možná i proto došlo ke vzniku společného svazu Slovanů se společným nadkmenovým vládcem v tzv. Sámově říši.⁸⁸ Nepředpokládá se, že šlo o centrálně spravovanou říši nebo stát. Jednalo se spíše o to, že šlo o jakousi předstátní nadkmenovou strukturu, kde by mohli předáci, župané, či vévodové jednotlivých slovanských kmenů tvořit svaz, s tím, že by v něm měl Sámó roli onoho „krále“. Jak už víme, při svém příchodu do Panonie se Avaři nesetkali s jednotným státním útvarem Slovanů, naopak se museli vypořádat s jednotlivými kmeny, z nichž se ne všechny museli přímo podřídit.⁸⁹

Víme už tedy o možném politickém uskupení, máme i jakési jádro kmene Slovanů. Tedy oblast, kde se vyskytovali. Ale kdo to byl Sámó, který velel tomuto kmenovému svazu a odkud přišel a v jaké době? Na tuto otázku není možné zodpovědět, dá se o tom pouze polemizovat. Fredegar nám jej popisuje třemi údaji: první je jméno, jež má i v pozdějších opisech pouze jedinou variantu Samo. Další dva údaje nám naznačují, že by měl být původem Frank z kraje Senonago. Takto označovaný kraj se ale ve francké říši nenalézal. Kronikář ale často pojmem pagus neoznačuje kraj, ale spíše jej využívá jako název centra onoho kraje. Tím by mohlo být město Sens, jež bylo v době Caesarovy přítomnosti v Galii centrem keltského kmene Senonů. Historikové se tedy přiklání k této variantě, jelikož je více pravděpodobná nežli ta, že Sámó

⁸⁷ *Chronicarum quae dicuntur Fredegarii Scholastici libri IV.*, Krusch B. (ed.), in: *Fredegarii et aliorum Chronica. Vitae sanctorum*, Hannoverae 1888, s. 144–145. Český překlad viz HAVLÍK, Lubomír Emil, *Kronika o Velké Moravě*. 2., dopl. a upr. vyd. (dotisk) [i.e. 4. vyd.]. V Brně: Jota, 2013. ISBN 978-80-8561-706-1, s. 56.

⁸⁸ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 45.

⁸⁹ LUTOVSKÝ, Michal, PROFANTOVÁ Nad'a, *Sámova říše*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0420-3. s. 32-35.

pochází z kraje Soignises v Belgii. Další informací, kterou nám kronikář sděluje, je jeho příchod a počátek jeho vlády. Tedy ve čtyřicátém roce Chlotarovy (II.) vlády. O tomto panovníkovi Merovejské dynastie víme, že vládl od roku 584, tím pádem se dá datovat příchod Sába někdy k letům 623–624. S čím ale přijel obchodovat není úplně jasné. Dá se předpokládat, že jeho družina byla ozbrojená, neboť všechny trasy vedoucí přes slovanská území, byly plné nástrah a samotný Sám musel být zběhlý ve vedení takové družiny. To by nám mohlo naznačovat jeho pozdější vůdčí charakter. Důvodem jeho výpravy mohla být i snaha Franků ochránit svůj obchod. Obchodníci s sebou mohli vézt zbraně z dílen Franků například meče, a na oplátku mohli chtít od Slovanů vosk, med, kožešiny, popřípadě mohli obchodovat s Avary a pravděpodobně se zajímat o jimi kontrolovaný dovoz hedvábí z asijských oblastí.

Od kronikáře víme, že již v době Sámova příchodu (623/624) se Slované začali bouřit. Čím to, že si ale zvolili za svého vůdce Galořimana možná tedy i Kelta? Odpověď může poskytovat Fredegarovo líčení jednání Sába a franckého vyslance Sicharia, kde se hovoří o tom, že by měli být Slované podřízeni Frankům. Mohl být tedy Sám správce jakési franské provincie umístěné někde na území Čech a Moravy? Jak ale vysvětlit to, že Frank měl 12 manželek z rodu Slovanů a kdy mohla proběhnout jeho volba za onoho krále, který vládl dalších 35 let. Probíhala starým rituálem dosazením na stolec, jak tomu bylo v případě dalších panovníků? O tom všem se dá pouze polemizovat, jelikož je *Fredegarova kronika* jediným pramenem této doby.⁹⁰

Přesně se neví ani to, kam až Sámova moc sahala a jaká byla rozloha jeho panství. Z Fredegarovy kroniky víme, že Sámova říše sousedila na severozápadě s Durynskem, kam Slované později podnikaly vojenské výpravy a měla prý svou horskou hranici. Pro určení těchto hranic je velmi důležitý i údaj o tom, že se k Sámově svazu připojil kníže polabských či posálských Srbů jménem Dervan, jenž byl před tím závislý na Franském království. Východní hranici upřesňuje archeologie díky nálezům kostrových pohřebišť avarského typu s koňmi a různými dary, která se dále posouvala. Dále nám archeologie může v rámci svých možností určit hranici s územím osídleném Bavy. K jednomu z center protiavarského povstání mohla patřit Vídeňská pánev, k dalším to mohla být archeologií doložená lokalita pohřebišť Avarů společně se slovanskou keramikou, kterou můžeme situovat do oblasti tzv. Bratislavské brány. Jedním z center mohlo být i území na úrodné Moravě, kam pronikal obchod s jantarem z Pobaltí, a které navazovalo na pozdější kulturu Velkomoravské říše. Posledním centrem mohlo být území Korutanců, o němž píše další pramen z pozdější doby tzv. Obrácení Bavorů

⁹⁰ Tamtéž, s. 24-33.

a Korutanců na víru.⁹¹ Avšak v té době měli právě alpští Slované, nazývaní také Veneti, kteří byli později bráni jako součást Samovy politické unie, svého vlastního vévodu známého jako Vallucus. Ten vládl pohraniční oblasti známé jako *Marca Vinedorum*. Toto jméno, doložené soudobým franským kronikářem, nepřímě svědčí o tom, že slovanská východní alpská oblast mezi Bavorsky a Langobardy byla pohraniční oblastí něčeho většího, tj. Samova politického společenství.⁹² Snad se v této oblasti jednalo o později známé Karantánské knížectví (*Scaborum Provincia*), které bylo nejstarší raně středověkou kmenovou jednotkou vytvořenou ve východoalpské oblasti a místní Slované byli totožní s těmi, jež se ve druhé čtvrtině sedmého století označovali jako marka Venetů se svým vůdcem Vallukem „*Wallux dux Winedorum*“ (vévoda Venetů) byla to totiž mnohem rozvinutější organizace.

Pravděpodobně se k Sámově svazu připojili na konci dvacátých let 7. století.⁹³ Stalo se tak po neúspěšném útoku Avarů společně se Slovany a sásánovskou Persií na hlavní město byzantské říše Konstantinopol v roce 626.⁹⁴ Po této porážce klesla politická a vojenská síla Avarů. Sámopak zvětšil svou autoritu nad slovanskými zeměmi na sever a západ od kaganátu, přičemž vládl až do své smrti asi v roce 658. O krizi v kaganátu rovněž víme díky kronice Fredegara, píše o tom, že v devátém roce vlády franckého krále Dagoberta I. (623 byl králem v Austrasii, 629 se pak stal franckým králem, panoval až do své smrti roku 639) propukla jakási občanská válka mezi Avary a skupinou Bulharů. Přesný důvod není znám, ovšem mohlo to být spojené s těžkou ránou, kterou Avarům uštědřila porážka u Konstantinopole. Až 9 000 rodin Bulharů odešlo z oblasti kaganátu do Bavorska, kde byli téměř všichni pobiti na příkaz krále Dagoberta.⁹⁵ S jejich vůdcem Alciocusem jich 700 přeživších Bulharů přišlo do Karantánie k Vallukovi kolem let 631/632, s alpskými Slovany tam setrvali téměř dalších 30 let, než pak v roce 662 odešli do Beneventa v Lombardii.⁹⁶

⁹¹ Tamtéž, s. 51-56.

⁹² ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 25.

⁹³ KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 27.

⁹⁴ BEDNAŘÍKOVÁ – HOMOLA – MĚŘÍNSKÝ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 50.

⁹⁵ CURTA, *Southeastern Europe in the Middle Ages, 500-1250*. cit. d., s. 76-79.

⁹⁶ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 26.

7. Francká říše/přítomnost nové entity v těsné blízkosti Slovanů

Frankové založili v době stěhování národů silný stát, jenž hrál významnou roli i pro vývoj na území dnešního Slovinska a jejich styky s tamními Slovy.

První zmínky o nich se objevují již ve 3. století n. l., když se o nich ve svém díle zmiňuje Ammianus Marcellinus. V 5. století pak prameny mezi Franky začínají rozeznávat dvě hlavní skupiny Saliů a středorýnských Franků. V jejich nástupu k moci měla do značné role romanizace. Víme o nich, že v římské říši často měli významné postavení, které jim pak pravděpodobně dopomohlo k tomu, že převzali pomyslnou štafetu hegemonů v Evropě po římské říši, spolu s dalšími body, ke kterým se v této kapitole dostaneme.

V říši se uplatňovali např. tzv. *laeti*, kteří měli mnohem větší práva, než ostatní romanizované národy, dále jsou pak v mnoha případech potvrzení franští velitelé římských vojsk či členové užší gardy císaře jako např. Mallobaudes. K vysokému postavení v Evropě pomohla Frankům vlna stěhování národů, která sice dosahovala na jejich území, ale vrcholné vlny stěhování je nezachvátily v takovém rozsahu, jako ostatní germánské kmeny.

Frankové začali okupovat provincii Germania II. někdy ve 4. století. Někdy kolem roku 416 se Frankové zmocnili oblastí v blízkosti Rýna. Byli to Saliové, kteří měli za krále z historických pramenů známého Meroveje Chlogia. V roce 428 je ale velitel Aëtius zatlačil zpět za Rýn, kde se později usadili. Jednou z okolností, díky které se později stali hegemony, byla skutečnost, že v této době útočil Attila na Římy, tím pádem se musel Aëtius vydat na jinou vojenskou výpravu. Frankové byli rozděleni do dvou táborů, jedni stáli na straně Hunů, Saliové zase poskytovali vojenskou pomoc Římanům. V roce 455 už ale podnikali útočné vpády a dobyli například Kolín na Rýnem tehdy situovaný v Galii a dostali se až k řece Sommě.

Jedním z největších důvodů jejich pozdější hegemonie ovšem bylo přijetí křesťanství Chlodvíkem, který později sjednotil Franky, nechal rovněž sepsat zákoník, proto je taky považován za zakladatele franské říše. Chlodvík, který bojoval s Alamany, se ocitl v bitvě s nimi v tísni, a proto dal slib, že se nechá pokřtít, když je porazí. Tak se i stalo, ale ke křtu nedošlo ihned. Dal nejdříve svolat sněm svobodných Franků, kteří se vyslovili pro přijetí víry. Roku 496, 25. prosince, se nechal pokřtít v Remeši biskupem Remigiem. Začal tak úzce spolupracovat s katolickou církví. Před jeho vládou mělo francké království kmenový charakter. On se postupně začal zbavovat franských spoluvládů. Jeho královská moc se začala úspěšně prosazovat a shromáždění všech svobodných Franků bylo nahrazeno shromážděním duchovní a světské aristokracie. Největší oporou franských králů byla družina a hrabata.

Rozvoji franského státu pomáhala i schopnost převzetí římské správy, přijetí křesťanství, vznik šlechty a úřednictva.⁹⁷

Chlodvík posiloval svou moc vítězstvími nad Vizigóty a odstraněním spoluvládů, a tím pádem většiny svých příbuzných. Porazil i své bývalé spojence. Krále Chararicha nechal ostříhat, to byl akt, který jej zbavoval nároku na vládu, jelikož dlouhé vlasy značili ve franské říši příslušnost k panovnickému rodu.⁹⁸ Franskou říši si po jeho smrti rozdělili jeho čtyři synové. Roku 534 začlenili do své říše Burgundsko, roku 536 si podmanili Ostrogóty v Provence a poté začali s výboji i do Itálie⁹⁹

Ze čtyř Chlodvíkových synů nakonec zůstal jen Chlothar I., který po smrti svých bratrů na čas opět sjednotil franskou říši pod svou vládou. Po Chlotharově smrti roku 561 se však říše opět rozdělila mezi jeho čtyři syny. Jedním z nich byl Sigibert, jenž vládnul v Austrasii. Nejmenší království bylo království Soissons v Neustrasii, které patřilo nejmladšímu synovi Chilperichovi, Guntam pak vládnul v Burgundsku a poslední nejstarší Charibert v Akvitánii. Franští králové tak postupně zabrali celou římskou Galii. Tentokrát ovšem mezi bratry vznikly spory, jež přerostly v bratrovražedný konflikt.¹⁰⁰

Formování Franské říše bylo založené na splývání s římskou kulturou, proto jsou Frankové označováni za nástupce římské říše. Nutno podotknout, že po smrti jednoho ze čtyř bratrů Chariberta si jeho panství rozdělili zbývající tři bratři. Sigibert pak hlavní sídlo svého panství přemístil do Met. Byl zavražděn manželkou Chilpericha, krále Neustrasie, Fredegundou.¹⁰¹ Chilperich měl s Fredegundou syna Chlotara II. Ten pak znovu sjednotil Franskou říši, když vpadnul do Austrasie, a roku 613 mu byl udělen titul správce, tzv. majordoma ve třech hlavních oblastech franské říše. Roku 614 se musel ediktem na sněmu v Paříži zbavit jistých práv v prospěch majordomů, ale udržel tím tak jednotu říše a jak jsem se již zmiňoval, za jeho vlády přišel k Slovanům kupec Sámó.¹⁰² Po smrti Chlotara II. se stal králem na franckém trůně jeho syn Dagobert I.

⁹⁷ BEDNAŘÍKOVÁ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 181-251.

⁹⁸ Tamtéž, s. 214.

⁹⁹ JAMES, Edward. *Frankové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Dějiny národů (NLN, Nakladatelství Lidové noviny). ISBN 80-7106-200-6. s 92-100.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 160-177.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 165-228.

¹⁰² LUTOVSKÝ – PROFANTOVÁ, *Sámova říše*, cit. d., s. 11.

8. Konflikt Franků a Slovanů

Po prvních dvou vlnách osídlení, kdy předci dnešních Slovinců, Čechů a Slováků osídlili území rozkládající se od posálského Srbska na severu až po území dnešního Slovinska na jihu a velké části pohostinné Panonie, vznikl první protostátní útvar Slovanů. Jednou z příčin vzniku svazu byl i vnitřní rozvrat a neúspěch avarského kaganátu v roce 626. V tu chvíli se od něj slovanské kmeny začaly odpoutávat a využily tak jeho oslabení. Byli to jak slovanské kmeny Chorvatů na Balkáně, tak i právě svaz obývajících rozlehlé území Panonie a východních Alp. Tito Slované v té době přijali nového vůdce v osobě Sáma, který je sjednotil do společného svazu, aby se mohli pospolu efektivněji bránit a vyrovnali se tlaku mocných sousedních států.

Hned po vypořádání se s Avary se vyskytl nový problém v podobě Franské říše, ve které po dlouhém procesu sjednocování a vnitropolitických soubojů o moc vládl král Dagobert I. Západní sused Slovanů v podobě Franské říše byl rovněž na počátku procesu vzestupu. V pozdějších staletích pak hráli Frankové významnou roli nejen v západní Evropě, ale i na slovinském území.

8.1. Diplomacie

„Když Dagobert vládl již sedmý rok ..., jeho (Sámova) schopnost vzbudila vpravdě tak silné obavy, že (všichni) s oddaností pokořovali a poddávali jeho moci. Též národnosti, které sídlí při hranicích Avarů a Slovanů, ho s přesvědčením ujišťovaly, aby pokojně prošel jejich týlem a státní mocí podřídil své vládě Avary a Slovany i lid ostatních národností.“¹⁰³

Tak opisuje moc Sámova svazu Fredegar. Jak již víme, Sámův svaz měl velkou rozlohu a po přemožení Avarů za pomoci Sáma a ustálení se v oblastech, kde Slované žili vtěsnění mezi Langobardy, Avary a Byzantince je čekala další zkouška. Tentokrát s jiným dosud neznámým soupeřem. Tím byli Frankové. Sámův svaz tak nebyl jen mocnou silou slovanského uskupení proti Avarům na východě, ale také proti germánským Frankům na západě, odkud přišla nová hrozba. Kolem roku 630 uzavřel franský král Dagobert se Sámem pravděpodobně obchodní smlouvu a poslal mnoho franckých kupců do zemí Slovanů, kteří tam prodávali různé zboží a šperky. Zdá se však, že tito franští obchodníci byli později politickou záminkou, která měla připravit cestu pro Dagobertovu armádu.¹⁰⁴

¹⁰³ *Chronicarum quae dicuntur Fredegarii*, cit. d., s. 145. Český překlad viz HAVLÍK, *Kronika o Velké Moravě...*, cit d., s. 56.

¹⁰⁴ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 46.

Jak již víme mezi lety 623 a 626, Langobardi zabrali území podél horní Beli a Ziljici. Kolem let 626 a 629 se pak Karantánci obrátili na západ a porazili tam Bavyry v blízkosti Agunta. V roce 629 pak tyto národy podél hranice se Slovany požádali o pomoc franckého krále Dagoberta. Ten o dva roky později opravdu na Slovany zaútočil.¹⁰⁵ Dnes není jasné, jestli šlo o vyprovokovanou akci anebo prostý střet dvou velkých etnik. Je však jasné, že germánský živel začal pravděpodobně zatlačovat rozpínající se Slovany. Avšak vše mělo svou diplomatickou předeheru. Když byli franští kupci na slovanském území přepadeni a oloupeni, vyžadoval Dagobert za tento akt zadostiučinění a vyslal svého vyslance jménem Sicharius.¹⁰⁶ O tom všem nám rovněž pojednává Fredegarova kronika:

„Když toho roku (631/632) Slované jménem Venedov v království Sámově zavraždili a o majetek oloupili kupce Franků ve velikém počtu, to byl počátek svády mezi Dagobertem a Sámem, králem Slovanů. A Dagobert posílá vyslance Sichari k Sámovi se žádostí, aby dal spravedlivě napravit za kupce, jež jeho lidé zavraždili a jejichž majetek si nedovoleně přivlastnili. Sám nechtěje Sicharia viděti, ani by nebyl dovolil, ab k němu přišel; Sicharius obléknuv se na způsob Slovanů, přišel se svými lidmi před Sámou; oznámil mu všechno, co měl uloženo. Ale jak to bývá u pohanství a zpupnosti pošetilých, nic, čeho se jeho lidé dopustili, nebylo Sámem napraveno, leč toliko chtěl dáti dovození, aby spravedlivost byla navzájem sjednána o těchto a jiných obviněních, která vzešla mezi stranami. Sicharius jako zpozdilý vyslanec mluvil proti Sámovi slovy nespravedlivými, které neměl uložena, a výhrůžkami tak, že by Sám a jeho lid království byli povinni služebnost Dagobertovi. Sám odpovídaje již popuzen pravil: ‚I země, kterou máme, je Dagobertova i my jsme jeho, jestliže však nařídí uchovati s námi přátelství.‘ Sicharius řekl: ‚Není možné, aby křesťané a sluhové boží mohli uzavírat přátelství se psy.‘ Sám proti tomu povědě,,: „Jestliže vy jste sluhové boží, zatím co vy proti Bohu jednáte, my jsme si vzali dovození zuby vás roztrhati.“¹⁰⁷

Takovéto barvitě vyličení sporů obou mužů dokládá o sporu, jež měl mít v budoucnu dohru.¹⁰⁸ Ten spočíval v tažení, které uspořádal Dagobert proti Sámovi a jeho Slovanům.

¹⁰⁵ PLETERSKI, *Karantanski Slovani in Neslovani*. cit. d., s. 351-357.

¹⁰⁶ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 46.

¹⁰⁷ *Chronicarum quae dicuntur Fredegarii*, cit. d., s. 154. Český překlad viz VESELÝ, Zdeněk, *Dějiny českého státu v dokumentech*. Praha: Epoque, 2003.

¹⁰⁸ LUTOVSKÝ – PROFANTOVÁ, *Sámova říše*, cit. d., s. 57-60.

8.2. Bitva u Wogastisburgu

Na jedné straně se tak postavili proti sobě vojska Slovanů a na druhé Langobardi, kteří údajně žádali o pomoc u franského krále proti Karantáncům, spolu s ním v dalším proudu táhli Alamani a Austrasijci.¹⁰⁹ Franský král Dagobert I. tak zorganizoval franské vojsko, jež mělo zničit Samovu říši. Spojení s langobardskými válečníky bylo hlavně z toho důvodu, že byli totiž dostatečně blízko jejich slovanským sousedům usídleným v Alpách. A tím pádem k nim měli nejkratší cestu.¹¹⁰ Zpráva burgundského historika dostatečně svědčí o tom, jak nebezpeční byli Slované pro mocného Franka Dagoberta.¹¹¹ Fredegar, líčí i to, co se po neúspěšné diplomatické misi dělo. Dále ve své kronice zmiňuje tažení Franků, bitvu u Wogastisburgu a jak se vše vyvíjelo:

„Sicharius byl vyhnán z dohledu Sámova. Kdy toto oznámil Dagobertovi, Dagobert pyšně přikáže sebrati vojsk z celého království Austrasijců proti Sámovi a Venédům; tu vojsko vtrhne třemi spořádanými zástupy na Venédy, ba i rovněž Langobardi, najatí Dagobertem, taktéž nepřátelsky vytáhli na Slovany. Slované se proti nim připravili a na těch i jiných místech vojsko Alaman s vévodou Chrodobertem zvítězilo na území, na které vtrhlo. Langobardi taktéž zvítězili a Alamani a Langobard s sebou přivedli velmi velký počet zajatců ze Slovanů. Austrasijci však, když přitřhl k hradu Wogastisburg, kde se opevnilo velmi četné vojsko statečných Venédů, obklíčili jej, bojujíce po tři dny, a tu je mečem zabito mnoh z vojska Dagobertova, a odtud zbaběle, zanechávajíce všechny válečné stany a věci, které měli, vracejí s k vlastním sídlům. Potom hojnou odplatou vpadávají Venédové do Durynska a ostatních krajů království Franků za účelem plenu; ba i Dervan, vévoda kmene Srbů, kteří byl z rodu Slovanů a již dávno patřili ke království Franků, přidal se se svými ke království Sámovu. A to vítězství, kterého Venédové proti Frankům dobyli, ne tak získala statečnost Slovanů jako zmalomysleni Austrasijců, když viděli, že s Dagobertem v nenávist a neustále budou olupováni.“¹¹²

Z informací přebraných z kroniky víme, že Frankové táhli třemi směry, je to i tím, že tak velké vojsko by se neuživilo, kdyby bylo pohromadě, a dalším důvodem je, že postup třemi směry zajišťoval více kořisti a možnost vyplenění a vypálení většího území Slovanů. Dále víme, že se všechny proudy měly spojit v jeden a společně vytvořit mohutnou armádu, která by přemohla i poslední odpor Slovanů.¹¹³

¹⁰⁹ LUTOVSKÝ – PROFANTOVÁ, *Sámova říše*, cit. d., s. 57-60.

¹¹⁰ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 25.

¹¹¹ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 48.

¹¹² *Chronicarum quae dicuntur Fredegarii*, cit. d., s. 155. Český překlad viz VESELÝ, *Dějiny českého státu*, cit. d.

¹¹³ LUTOVSKÝ – PROFANTOVÁ, *Sámova říše*, cit. d., s. 60-62.

U Langobardů se předpokládá, že táhli po staré Jantarové cestě směrem na Carnuntum, Alamani pak pravděpodobně táhli přes Bavorsko podél břehu Dunaje po staré římské cestě. Hlavní postup Franků musel tedy postupovat severněji od nich. Dá se předpokládat, že se austrasijské vojsko shromáždil v Metách a postupoval k soutoku Mohanu a Rýna, až někam do Poohří na území dnešních Čech. Možná i skrze Dervanovo Srbsko.

Z kroniky se dá vyčíst, že vojska Alamanů a Langobardů byla úspěšná a odvezla s sebou spoustu zajatců, to svědčí o tom, že se Sámou soustředil se svým vojskem proti jedinému proudu, a to byl austrasijský.¹¹⁴ Alamani a Langobardi s úspěchem bojovali proti Slovanům. Situace se však vyvíjela jinak pro Franky, kteří byli v třídní bitvě u Wogastisburgu poraženi a zahnáni.¹¹⁵

Poloha Wogastisburgu je však dosud záhadou, dnes existuje několik míst, jež by se dala považovat za toto opevněné centrum Slovanů v Sámově svazu. Víme ale, že opevňovací techniku v této době Slované znali. Dokládá to nejen Fredegar, ale i slova jako *gorod*, *gard*, *grad*.¹¹⁶ Hradiště tvořil hliněný val a dřevěná palisáda obklopená příkopem a bránou s dlouhou úzkou uličkou.¹¹⁷ Existují dvě možná centra, která jsou nejpravděpodobnější. Jedním je vrch Rubín, jenž by nám dobře souvisel s možnou trasou do Poohří. Odpovídá nám i svými archeologickými nálezy.¹¹⁸ Tyto nálezy jsou nejrozsáhlejšími doklady avarského typu na území dnešních Čech, a vrch je dobře situovaný, je z něj dobrá viditelnost, která rovněž umožňuje kontrolu středních a západních Čech.¹¹⁹ Dalším je místo severně od dnešního Bambergu v Bavorsku – jedná se o Staffelberg u Staffesteinu, který se nachází na pomezí tzv. *limes sorabicus*. (srbský val), který mohl být jednou ze západních hranic slovanské říše. A nedaleký les se jmenoval Wugastesrode.¹²⁰ Pomocí etymologie by nám k tomu „usvědčení“, že je tím právě les u Staffelbergu, mohlo pomoci rozložení slova Wu-gast-is-burg což dává pojem „hrad u lesa“, což bylo právě jak blízkosti Mohanu a na možné západní hranici Sámovy říše i poblíž franské říše.¹²¹

Brzy po vítězství začali Slované na příkaz svého vládce Sámou útočit na Durynsko a další franské provincie. Dokud vládl Samo, Slované měli obecně pokojné časy. Langobardi je nechali na pokoji, stejně jako Avaři a Bavorové. Rovněž není zaznamenáno, že by Slované v té době

¹¹⁴ LUTOVSKÝ – PROFANTOVÁ, *Sámova říše*, cit. d., s. 62-64.

¹¹⁵ KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 39.

¹¹⁶ VÁŇA, *Svět dávných Slovanů*, cit. d., s. 72-73

¹¹⁷ BERANOVÁ, *Slované*, cit. d., s. 144.

¹¹⁸ BEDNAŘÍKOVÁ – HOMOLA – MĚŘÍNSKÝ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 52.

¹¹⁹ LUTOVSKÝ – PROFANTOVÁ, *Sámova říše*, cit. d., s. 81.

¹²⁰ BEDNAŘÍKOVÁ – HOMOLA – MĚŘÍNSKÝ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 52.

¹²¹ LUTOVSKÝ – PROFANTOVÁ, *Sámova říše*, cit. d., s. 71-79.

překračovali své hranice a svými útoky napadali tyto sousední národy.¹²² Po Samově smrti se jeho velký stát rozpadl na menší útvary. Východoalpští Slované se oddělili od svých severních soukmenovců usídlených na Moravě a v Čechách a znovu žili pod svými vévody. Ačkoliv se pravděpodobně Samův svaz rozpadl, měl však trvalý význam pro všechny Slované. Osamostatnil je od Avarů a zachránil před Franky.¹²³

¹²² KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 39.

¹²³ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 48.

9. Karantánie a Kraňsko

Karantánie spolu s Kraňskem patří k původním historickým oblastem, které dnes tvoří z velké části slovinské území. Jejich historií se začíná datovat i národní historie dnešního Slovinska. Proces osídlení východoalpského prostoru a vypořádání se nejprve s východními sousedy v podobě Avarů a pozdější úspěch při bitvě i Wogastisburgu proti západním sousedům Frankům znamenal mocenský vzestup Slovanů, kteří pohltili původní románskou kulturu a její městský život.

První slovanská oblast, která přijala křesťanství, byla Karantánie s centrem v současných rakouských Korutanech. Po stěhování národů byla Karantánie nezávislým státním útvarem. Přijetím křesťanství na tomto území začíná poměrně rychlý vzestup slovanského obyvatelstva, jež ne zcela úspěšně převzalo románskou kulturu a její administrativně správní prvky.

9.1. Boje ve Furlánsku

Po Samově smrti v roce 658 Avari obnovili svrchovanost nad většinou slovanských středoevropských kmenů, ale ne nad tím ve východoalpském prostoru, jak o tom svědčí případ s Bulhary s jejich vůdcem Alciokem, kteří přišli k Vallukovi. Tito Slované se tak stali nezávislí na všech svých sousedech. Avšak po polovině sedmého století Avari obnovili svou nadvládu jižně od pohoří Karavanek v oblasti Posávi. Kaganát tak natáhl svou hranici k Furlánsku v Itálii.

Asi v roce 664, na příkaz langobardského krále Grimoalda, Avari napadli Furlánsko a po čtyřdenní bitvě porazili a zabili uzurpujícího vévodu Lupa, pravděpodobně poblíž Ajdovščiny, u řeky Hubelj (*fluvius Frigidus*) v údolí Vipavy, přibližně na tom stejném místě, kde císař Flavius Theodosius porazil svého pohanského rivala a uzurpátora Eugenia v roce 394.

Pavel Diakon, který o těchto událostech psal na konci osmého století, také uvádí, že Arnefrit, syn poraženého uzurpátora, uprchl ze strachu z Grimoalda „*ke kmeni Slovanů v Carnuntu, který je mylně nazýván Carantanum*“.¹²⁴ Název *Carantania* se objevuje poprvé v roce 670 v kosmografii neznámého kronikáře z Ravenny, o sto let později se o Karantánii zmiňuje právě Pavel Diakon a říká, že by centrem měl být Kraňský hrad (*Krnski grad*, německy *Karnburg*).¹²⁵ Zlidovělé *Carnuntum* je staré venedské označení skály *karanta*, což byl právě

¹²⁴ „*ad Sclavorum gentem Carnuntum, quod corrupte vocitant Carantanum.*“; *Pauli Historia Langobardorum*, Bethmann L – Waitz G. (eds.), in: *Scriptorem rerum Langobardicarum et Italicarum saec. VI – IX*, Hannoverae 1878, s. 152; ŠTIH – ŠIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 26.

¹²⁵ HLADKÝ – KOZÁR – RYCHLÍK – TONKOVÁ, *Dějiny Slovinska*, cit. d., s. 21.

dnešní Zollfeld a tedy sídlo knížectví. Krnski grad byl označován jako *civitas Carantana* a stál na úpatí Ulrichsbergu (Šenturška gora), latinsky *mons Carentanus*. Karantánci jsou tedy lidé od Zollfeldu, což je převzatý název od usedlého románského obyvatelstva.¹²⁶ Etymologicky tedy jméno Karantanové pravděpodobně znamená „lidé z Caranty“. Kořen **karis* je totiž typický pro širší alpsko-jadranskou oblast a nachází se také v názvech jako *Carnia* a její derivát *Carniola* (Kraňsko) a také v názvu *Karst* (Kras). Jasnější označení specifické etnické identity a politické organizace je dáno zeměpisným termínem, který použil Pavel Diakon pro rok 664, *Carantanum*, kde žil konkrétní slovanský kmen (*gens Sclavorum*). Od těchto datací začínají Slovinci počítat svou národní historii, jelikož se o samostatném kmeni Slovanů můžeme dočíst vůbec poprvé.¹²⁷

Tito Karantánci se dvakrát neúspěšně pokusili napadnout Furlánsko, nejprve z iniciativy výše zmíněného Arnefrita, který se s jejich pomocí pokoušel stát vévodou Furlánska.¹²⁸ Po druhé tomu bylo kolem roku 664, když byl vévodou z Furlánska jistý Vectari, který měl sídlo v Čedadu. Stalo se, že musel cestovat na královský dvůr v Pávii. Když to Slované zjistili, shromáždili silnou armádu a chtěli zaútočit na Čedad. Nedaleko od tohoto města založili tábor u města Brišče, ale vévoda Vektari se vrátil z Pavie již předchozí večer, čehož si Slované nevšimli. Následujícího dne je porazil, ačkoliv byl v početní nevýhodě.¹²⁹

Pavel Diakon píše, že o několik desetiletí později, roku 705, se přihodila nešťastná událost, která zasáhla Furlánce pod vévodou Ferdulfem, když byla pobita téměř veškerá jejich šlechta. V té době se Slované objevili ve velkém počtu poblíž Čedadu, našli přírodní pevnost, tou byla strmá hora. Kde se ta hora nachází, není známo. Někteří si myslí, že by jí mohla být hora Špik poblíž Čedadu, protože její umístění se shoduje s tím, o čem Pavel Diakon informuje.¹³⁰ Furlánská armáda byla poražena a její vévoda byl zabit. Ferdulfův druhý nástupce byl vévoda Pemon.

Kolem roku 720 přišla do Furlánska silná slovanská armáda a došla k městu Lavariano. Slované a Langobardi soupeřili ve třech velkých bitvách. Zdá se, že v té době Pemon uzavřel mír se Slovany, protože v následujících letech nevíme o dalších útocích na Furlánsko.¹³¹ Západním sousedem a hegemonek Furlánska bylo Langobardské království v čele s králem Liutprandem, za něhož moc Langobarů dosahovala svého vrcholu. Bylo to i díky nově

¹²⁶ BEDNAŘÍKOVÁ – HOMOLA – MĚŘÍNSKÝ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 67.

¹²⁷ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 27.

¹²⁸ PLETERSKI, *Karantanski Slovani in Neslovani*. cit. d., s. 351-357.

¹²⁹ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 50.

¹³⁰ Tamtéž, cit. d., s. 51-53.

¹³¹ KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 40-41.

vydanému zákoníku, který byl silně křesťansky založený.¹³² Kolem roku 737 se Pemon snažil sesadit tohoto langobardského krále, to se mu však nepovedlo. Liutprand pak kvůli sváru s furlanským vévodou Pemonem dosadil na jeho místo jeho syna Ratchise, který se za svého otce u Liutpranda přimluvil a Pemon se tím pádem nemusel schovávat u Slovanů. Ratchis byl tak po svém otci novým furlanským vévodou. Za své vlády napadl kolem roku 738 Kraňsko, domovinou Slovanů, a mnoho jich zde pobil a zničil jejich území a majetek. Oni se mu pak chtěli pomstít a podnikli odvetnou výpravu do Furlánska. Pozdější Ratchisovy útoky v letech 737–744 nebyly zcela šťastné, což pak v tomto případě vedlo k tomu, že se Slované vyhnuli roční dani, kterou museli platit furlanským vévodům už od dvacátých let 7. století.¹³³

¹³² BEDNAŘÍKOVÁ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 280-282.

¹³³ KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 40-41.

9.2. Christianizace Karantánie

Po ustálení vztahů s Furlánskem na Karantánce čekalo další nebezpečí, s kterým se Slované potýkali s přestávkami od roku 568. Byli jimi opět Avari, kteří se pokoušeli ovládnout Slované. V té době v Karantánii vládnul kněz Borut (740-750), jehož jméno nejspíše znamená bojovník.¹³⁴ Borut, který se ocitl v obtížné pozici, se obrátil o pomoc k Bavorům a jejich křesťanskému vévodovi Odilovi. Ačkoliv se tak stalo deset let poté, co Karantánci zničili Maxmiliánovu klášterní celu v bavorském Bischofshofenu v údolí řeky Salzach, přesto Bavorové na výzvu odpověděli kladně a spolu s Karantánci kombinovanou silou Avarské nájezdníky porazili.¹³⁵ Karantánský vévoda Borut byl však nucen uznat bavorskou nadvládu a musel poslat rukojmí, svého syna Gorazda a synovce Chotimíra do Bavorska jako záruku loajality. To se pak stalo ve trendem. Již v roce 743 bojovali Slované na straně Bavorů proti Frankům. Při této příležitosti Borut vyjádřil přání, aby se Gorazd a Chotimír učili křesťanské víře v Bavorsku, což se také stalo.¹³⁶ Oba se vzdělávali v klášteře Chiemsee (Bavorsko).¹³⁷ Salzburský biskup Virgil je poslal do kláštera Nejsvětějšího Spasitele. Zde se kromě učení víry Gorazd a Chotimír nechali pokřtít. Jejich učitelem a kmotrem byl Lupo, hlava chiemského kláštera.¹³⁸

Nebyl to však první pokus přivést do území Slovanů křesťanskou víru. Již mezi lety 612-615 přišel iroskotský misionář sv. Kolumban, který v té době cestoval do Bregenzu na Bodamském jezeře, aby k Slovanům kázal slovo Boží. Brzy se však přesvědčil, že Slované ještě nejsou hodni svaté víry.¹³⁹ Podobně se nezdařilo v roce 630 sv. Amandovi belgickému apoštolovi a biskupu z Utrechtu prosadit křesťanství v Sámově svazu.¹⁴⁰ V roce 749, po smrti Boruta, Karantánci žádali, aby byl Gorazd poslán domů. Bavoři souhlasili a učinili z něj jejich knížete. Gorazd se stal tak prvním křesťanským knížetem na území Slovinska. O tři roky později ale Gorazd zemřel a jeho nástupcem byl jeho bratranec Chotimír. Do Karantánie ho doprovázel salcburský kněz Majoranus, který jako první vyslanec Salcburského biskupství přišel na území Slovinska.¹⁴¹ Úzká spolupráce mezi knížetem a lidmi jemu blízkými byla pro úspěch misie nezbytná. Chotimír se zavázal k účasti na mši v Salzburgu každý rok a přijal tam

¹³⁴ WOLFRAM, Herwig, *Karantanija med Vzhodom in Zahodom. Obri, Bavarci in Langobardi v 8. in 9. stoletju*, *Zgodovinski časopis* 45, 1991/2, s. 177-187.

¹³⁵ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 28.

¹³⁶ KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 43.

¹³⁷ BEDNAŘÍKOVÁ – HOMOLA – MĚŘÍNSKÝ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 68.

¹³⁸ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 64.

¹³⁹ KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 37.

¹⁴⁰ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 63-64.

¹⁴¹ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 28.

doktrínu a křesťanskou povinnost.¹⁴² Jak misie probíhala, popisuje spis tzv. *Conversio Bagoariorum et Carantanorum* (*O obrácení Bavorů a Korutanců na víru*).¹⁴³ Chotimír si pro misii vyžádal Virgila, ten ale poslal místo sebe chórepiskopa Modesta.¹⁴⁴ S ním přišli další kněží Watton, Reginbert, Kozhara a Latinus, jáhen Ekehard a několik dalších duchovních (*Wattonem, Reginbertum, Cozharum atque Latinum presbyteros suos, et Ekihardum diaconum cum aliis clericis*)¹⁴⁵, jež hlásali víru. Biskupu Modestovi byla dána pravomoc vysvěcovat kostely a kněze. Když Modest a jeho kněží přišli do Karantánie, postavili tam tři hlavní kostely. Těmi byli kostel Panny Marie (*Gospa Sveta*), kostel sv. Petra v Lurnském poli (nedaleko města Špital u řeky Drávy, německy Lurnfeld), kostel Panny Marie v Ingeringu v Horním Štýrsku a několik menších kostelů v jiných částech země. V kostele Nanebevzetí Panny Marie měl Modest svůj biskupský stolec. Zůstal v Karantánii až do své smrti (kolem roku 765) a byl pohřben v kostele Panny Marie (*Gospa Sveta*). Jeho hrobku tam lze stále vidět před oltářem.¹⁴⁶ Spravoval celou oblast Karantánie pod jurisdikcí salzburského biskupa.¹⁴⁷ Začala christianizace shora, tzn., že se pokřtil panovník a nejbližší okolí. Když Chotimír přijímal závazky, které bude plnit, zavázal se rovněž k placení daní Salcburku. Pohanské tradice předků museli být utlumeny, stejně tak jako uctívání pohanských bohů. Násilná christianizace spolu s placením daní tak mohla zapříčinit řadu povstání.¹⁴⁸ Pohanská strana záviděla cizincům, kteří přišli do země a byli vždy dobře přijati u vévodského stolu. Rovněž se báli o svou nezávislost, pokud křesťanství vyhraje.

Po Modestově smrti došlo k prvním povstáním.¹⁴⁹ Mohla to být také reakce na vzpuru a odmítnutí vazalství mladým vévodou z Bavorska Tasilem III, proti franskému králi Pippinovi. V roce 765 se vyskytlo nové povstání, ale Chotimír ho opět rychle a úspěšně rozdrtil. Jeho smrt v roce 769 vedla ke třetí a nejsilnější vzpouře.¹⁵⁰ Mezi Slovy tak propukla občanská válka. Pohanská strana v ní vyhrála, vyloučila ze země všechny cizince a duchovní, rovněž zničila nebo spálila všechny kostely. Po mnoho let se ve Karantánii nevyskytoval žádný mnich a nekonaly se ani bohoslužby.¹⁵¹ Díky bavorskému vévodovi Tasilu III. se vojensky podařilo karantánské povstalce přemoci v roce 772.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ KOS, Milko. *Conversio Bagoariorum et Carantanorum*. Ljubljana: Znanstveno društvo, 1936.

¹⁴⁴ BEDNAŘÍKOVÁ – HOMOLA – MĚŘÍNSKÝ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 68.

¹⁴⁵ KOS, *Conversio Bagoariorum et Carantanorum*, cit. d., s. 131.

¹⁴⁶ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 64-65.

¹⁴⁷ BEDNAŘÍKOVÁ – HOMOLA – MĚŘÍNSKÝ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 68.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 68-71.

¹⁴⁹ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 65.

¹⁵⁰ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 29.

¹⁵¹ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 65.

Tasilo však původně zamýšlel řešit záležitosti pokojně. Za tímto účelem v roce 769 založil klášter v Innichenu u pramene řeky Drávy.¹⁵² Kvůli domácím bojům nebylo možné na slovanské půdě založit nový kostel, proto vznikl nový na slovansko-německé hranici. Místo, které bylo od pradávna neplodné a neobývané Innichen v Pusterském údolí v Tyrolsku.¹⁵³ Klášter měl výslovně misijní účel, aby byli Slované přivedeni na cestu víry.¹⁵⁴ Vítězství Tasila III. v roce 772 ukončilo dlouhodobou politickou krizi v Karantánii.

Novým karantánským knížetem byl Valtunk, nyní ještě těsněji propojený s Bavorskem, a pravděpodobně byl vybrán podobným způsobem jako Borutovi nástupci. Spojením se Salzburgem bylo obnoveno a v době Virgiliovy smrti v roce 784 přišlo do Karantánie šest nových skupin misionářů. Jejich jména jsou zaznamenána ve spisu *Obrácení Bavorů a Korutanců na víru*.¹⁵⁵ Mezi kněžími, které Virgil kolem roku 775 poslal, byli misionáři Heimon, Dupliter, Maioranus a Reginbert. Jména Maioranus a Reginbert se nám zde objevuje již podruhé. Ve třetí výpravě poslal salcburský biskup Gozhara, Maiorana a Erchanberta. Čtvrté mise se zúčastnili Reginbert a Reginhat. Mezi kněžími, kteří byli na páté misi, jsou zmíněny Maioranus a Augustin. Z těchto misí můžeme vyzorovat to, že kněží Maioranus a Reginbert měli největší důvěru u biskupa Virgila a vévody Valtunka.¹⁵⁶

Z pramenů ze Salcburku víme, že kněží byli z úzkého okruhu biskupa Virgila. Více než třetina kněží měla nesporně románská jména. Tím pádem také víme, že se na karantánské misii podílela část tamních románských duchovních.¹⁵⁷

¹⁵² ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 29.

¹⁵³ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 65.

¹⁵⁴ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 29.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 29-30.

¹⁵⁶ KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 43-47.

¹⁵⁷ WOLFRAM, *Karantanija med Vzhodom in Zahodom. Obri, Bavarci in Langobardi v 8. in 9. stoletju*, cit. d. s 177-187.

10. Frankové a konec avarského kaganátu

Už jsem zmínil, že v roce 743 se zapletl bavorský vévoda Odilo s Franky, protože na nich nechtěl být závislý. Oni ho však porazili a přinutili ho vzdát se jeho nezávislosti. O něco později pomohli Bavoři karantanským Slovanům v boji proti Avarům. Za pomoc, kterou od nich dostali, se Slované museli podrobit nejvyšší autoritě franských králů, jimž byli podřízeni i Bavoři. Tato podřízenost z počátku neznamenal nic, protože Slované si ponechali své vévody, kteří byli zcela nezávislí. Jejich politická svoboda se pravděpodobně poněkud snížila v roce 772, kdy křesťanští Slované porazili své pohanské krajany s bavorskou pomocí.¹⁵⁸ Část slovanské půdy získal Karel Veliký již v roce 774, anektoval totiž Langobardské království v Itálii. Zachránil papeže a město Řím od násilí Langobardů, vytáhl s armádou proti langobardskému králi Desideriovi, porazil ho, přinutil k příměří a s ním včlenil pod svou vládu Furlánsko, kterému patřily provincie Benátky a Gorizia. Furlánsko spravoval v té době vévoda Rotgaud, který se vzbuřil proti Frankům o dva roky později, ale byl poražen a odsouzen k smrti.¹⁵⁹ Karlova expanze pak směřovala dále do Bavorska. Tasilo III. tak v nouzi hledal řešení a snažil se spojit s Avary.¹⁶⁰

V letech 787/788 bylo Bavorsko konečně začleněno do franské říše. Tím Frankové dosáhli moci i nad Karantánii. Boje s Byzantinci v jižní Itálii znamenaly pro Franky v roce 788 převzetí moci nad Istrií s Terstem až do oblastí Krasu.¹⁶¹ Karantánie, tehdy zahrnovala dnešní Korutany, Kraňsko, Štýrsko (kromě východního okraje), Pusterské údolí v Tyrolsku (Itálie), okres Lungau v Salcburku a jižní část dnešního Dolního Rakouska. Všechny tyto země uznaly svrchovanost Franků. Ti tím pádem přišli do kontaktu s Avary.¹⁶² Avari podnikaly vpády na území Bavorska. Karel Veliký přijal avarské posly, ale příměří se nepodařilo dohodnout, a tak se ve Wormsu začala shromažďovat armáda, která se přesunula do Řezna a měla odtud postupovat ve třech proudech na východ proti Avarům. Jeden z proudů táhnul z Friaulské marky přes Istrii do Panonie. V čela stál Karlův syn Pippin zvaný Italský. Avšak k rozhodující bitvě nedošlo, jelikož franské koně napadla epidemie, a tak se Frankové vrátili zpět, ale museli čelit dalšímu ze saských povstání.¹⁶³ Rozhodující vojenský úspěch Franků přišel v roce 795, když vévoda Erich z Friaulské marky poslal svou armádu do Panonie proti Avarům, vedenou Vonomírem Slovanem (*Wonomyrus Sclavus*), který byl knížetem karantánských Slovanů.

¹⁵⁸ KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 48.

¹⁵⁹ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 71-72.

¹⁶⁰ BEDNAŘÍKOVÁ – HOMOLA – MĚŘÍNSKÝ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 73-77.

¹⁶¹ GRAFENAUER, Bogo. *Zgodovina slovenskoga naroda*, cit. d., s. 159-164.

¹⁶² GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 72.

¹⁶³ BEDNAŘÍKOVÁ – HOMOLA – MĚŘÍNSKÝ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 73-77.

V Panonii drancovali a vyplnili *hrink* Avarů.¹⁶⁴ K přepravě bohatství z avarské pokladnice bylo potřeba tří velkých transportů, které naplnili pokladníci v Cáchách. Ještě na konci roku přišlo ke Karlovi avarské poselstvo, které se mu poddalo a odevzdalo mu část své říše, která byla zbavena moci.¹⁶⁵ Již v roce 797 po přemožení Avarů byl italský král Pippin poslán svým císařským otcem na další výpravu společně s bavorskými a langobardskými jednotkami proti Slovanům, kteří pustošili avarskou zemi. Jednalo se o Slovary žijící na území dnešního Chorvatska. Tím přebírala Franská říše správu nového území Panonie, které bylo třeba osídlit a jeho obyvatele pokřesťanštit.¹⁶⁶

Po Virgilově smrti vládl v salcburské diecézi Arno. Pod ním se okruh misíí rozšířil napříč Karantánií a právě dále do zmiňované Panonie na Dunaj a dále na východ a do jižních oblastí kolem řeky Drávy. Na příkaz Karla Velikého se Arno vydal do těchto provincií už v roce 798, stavěl tam kostely, zasvěcoval kněze a učil lidi křesťanské víře. Protože se však s velkým úkolem nemohl vypořádat sám, ustanovil Karel pro Karantánii a sousední oblasti nového provinčního biskupa Theodorika. Nový biskup dostal pravomoci, jako bylo řízení bohoslužby, zasvěcování kněží, ale hlavní úkol byl postarat se o nárůst věřících v těchto oblastech. Musel však uznat salcburské arcibiskupy za své hlavní církevní představené. Po Theodorikovi se stali místními biskupy v těchto oblastech Oto a Oswald.¹⁶⁷

O několik desetiletí později byli také Kraňci začleněni do franského státu, kde spolupracovali s Franky stejným způsobem jako Karantánci. Na začátku 9. století se Slované ocitli v rámci franského státu, jehož hranice se rozrostla jih a východ mnohem dále, než sahají dnešní hranice Slovinska. Zničení starých hranic se projevilo v osídlení. Cesta k Furlánsku a na Istrii byla otevřena, čehož Slované dobře využili. Osídlili velkou část Furlánska a Istrie v souladu s hospodářskou politikou franského státu, který si byl dobře vědom toho, že pouze obydlená země přináší příjmy. Na východě rozpad říše Avarů umožnil nové slovanské osídlení v Panonii. Přechod do franského státu tak zpočátku posílil a rozšířil území karantánských Slovanů.¹⁶⁸

V roce 787 byl aquilejským patriarchou Pavlinem a jeho vládou začala pro patriarchát nová éra slávy a prosperity. Pavlinus byl učený teolog, který svými důkladnými spisy odmítal chybné učení heretiků a schizmatiků té doby a měl vlivné slovo ve všech důležitých církevních a politických věcech. V rodné diecézi na církevním shromáždění v Čedadu v roce 796 vydal

¹⁶⁴ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 36.

¹⁶⁵ BEDNAŘÍKOVÁ – HOMOLA – MĚŘÍNSKÝ, *Stěhování národů*, cit. d., s. 76-79.

¹⁶⁶ KOS, *Gradivo za zgodovino Slovencev*, cit. d., s. 62.

¹⁶⁷ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 67.

¹⁶⁸ PLETERSKI, *Karantanski Slovani in Neslovani*. cit. d., s. 351-357.

přísná ustanovení týkající se života kněží a věřících. Zejména rozšířil vliv sféry aquilejské diecéze tím, že rozšířil svoji jurisdikci až za hranice Slovanů a Avarů.

Vzhledem k tomu, že někteří kněží ze Salcburku a částečně z Aquileie působili na slovinském území, mezi oběma diecézemi brzy vyvstal vážný spor. Kdo tedy bude mít vliv na tomto území? Patriarcha z Aquileje odkazoval na historii a prohlašoval, že tyto země patřily pod aquileiskou správu již v římských dobách, a salcburští kněží zdůrazňovali, že byli v zemi aktivní více než půl století a že většinu Slovanů převedli na křesťanskou víru právě oni.¹⁶⁹ Pippin využil této příležitosti a definoval řeku Drávu jako hranici mezi salcburskými a akvilejskými misionářskými sférami v Panonii, což potvrdil jeho otec Karel Veliký v roce 803. V roce 811 Karel Veliký také definoval Drávu jako církevní hranici v Karantánii. Toto dělení tvořilo základ pro církevní organizaci slovinského území téměř dalších tisíc let, až do církevních reforem v polovině osmnáctého století.¹⁷⁰

Franská nadvláda, ale přinesla řadu změn a z původních žup se staly marky, které spravovali markrabí. Ty se dále dělily na hrabství, kterým vládly hrabata, kteří se ale podřizovali východofranskému králi., což znamenalo, že se začala prosazovat feudalizace země a původně slovanské země se začaly postupně zčásti germanizovat.¹⁷¹

¹⁶⁹ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 67-68.

¹⁷⁰ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 38.

¹⁷¹ HLADKÝ – KOZÁR – RYCHLÍK – TONKOVÁ, *Dějiny Slovinska*, cit. d., s. 26-27

11. Následný vývoj Karantánie v 9. století

S upadnutím karantánských Slovanů pod franskou nadvládu začal jeden z nejdůležitějších procesů v historickém vývoji východoalpských Slovanů. Karantánští Slované ztratili svou politickou nezávislost. Ztráta svobody znamenala první přímý kontakt karantánských Slovanů s tehdejší feudálním západním světem, avšak jejich situace se až tak výrazně nezměnila. Začátkem 9. století Karantáncům stále vládla domácí knížata, které si oni sami vybrali, franský král je poté potvrdil a předal jim moc. Ekonomika, správa a stejně tak běžný život v Karantánii v té době zůstaly do značné míry také nezměněny.¹⁷² V různých provinciích tak vládli pod dohledem jmenovaných královských vyslanců různí vévodové, knížata a kněží. Byli to buď lidé místní, anebo franského původu, jedním zásadním pravidlem bylo pouze to, že museli uznat autoritu a svrchovanost Karla Velikého. Karel začal rozdělovat svou říši na hrabství tzv. marky, které spravovala tedy tato hrabata.¹⁷³ Pravděpodobně se nastolování slovanských vládařů odehrávalo na Gosposvetskem poli, kde probíhal starý slovanský rituál.

Povýšení salcburského biskupství na arcibiskupství znamenalo jistý vzestup tohoto území v rámci Franské říše. Rovněž tomu bylo i u povýšení na arcibiskupství aquilejského.¹⁷⁴ Církev ve franském státě byla v té době primárně nástrojem v rukou světského vládce. Církevní organizace tak byla úzce spjata se státními úřady.¹⁷⁵

V roce 814 pak ale císař zemřel a na jeho místo byl dosazen syn Ludvík Pobožný. Během jeho vlády se několik kmenových knížectví vzbouřilo, když vládce oznámil, že se jeho říše bude dělit mezi jeho syny. Obyvatelé Kraňska a část Karantánců se připojili k Ljudevitovu povstání, které zuřilo podél jihovýchodní hranice franského státu. Začalo v roce 818 v důsledku násilí furlánského vévody Kadalocha. Slovanská knížectví mu byla podřízena, on v nich násilně šířil franský vliv, aby zabránil šíření vlivu Byzantské říše. Mezi Franskou a Byzantskou říší, šlo totiž o ovládnutí istrijských přístavů, které byli důležité pro obě říše. K prvním střetům s franskou armádou došlo brzy, Kadaloch byl ale poražen a zemřel. Došlo i k vypalování kostelu. Vzpouře však byla potlačena v roce 822. Pak byla slovanská knížata odstraněna a nahrazena franskými úředníky.¹⁷⁶

¹⁷² GRAFENAUER, Bogo. *Zgodovina slovenskoga naroda*, cit. d., s. 152-153.

¹⁷³ GRUDEN, *Zgodovina slovenskega naroda*, cit. d., s. 73.

¹⁷⁴ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *The Settlement of the Slavs*, cit. d., s. 38.

¹⁷⁵ GRAFENAUER, Bogo. *Zgodovina slovenskoga naroda*, cit. d., s. 154.

¹⁷⁶ WOLFRAM, *Karantanija med Vzhodom in Zahodom. Obri, Bavarci in Langobardi v 8. in 9. stoletju*, cit. d. s 177-187.

V následujících letech se Karantánie stala jedním z mnoha markrabství franské říše. Karantánie se tedy stala na několik století politickou součástí německého prostoru.

12. Závěr

Na počáteční slovanské osídlení dnešního Slovinska měla vliv řada událostí. Etnogeneze Slovanů je dnes stále ne zcela prozkoumána, jisté archeologické kultury na sebe navazují, ale rovněž se od sebe liší, avšak jeden společný prvek se nám zde objevuje, a tím je způsob pohřbívání.

Vpád Hunů na konci 4. století zapříčinil to, že jimi vytlačena etnika se začala posouvat, mezi nimi byli i předkové Slovanů, kteří se začali dostávat do těsné blízkosti starověkého světa. V té době o nich začínají pojednávat autoři, jako byl například Jordanes. Na území dnešního Slovinska toto etnikum přišlo v polovině 6. století a nahradilo tak starou římskou kulturu. Napomohlo k tomu stěhování národů, jež stálo existenci západořímskou říši.

V té době se začínají spolu se Slovany objevovat v pramenech také Avari, se kterými se Slované usídlili na území Panonie, Alp a Podunají. Avari pěstovali kočovný způsob života a jejich obživou se stalo drancování. Slované zase byli spíše zemědělským typem, a tak z původní římské kultury na tomto území přetrvali pouze názvy řek a vybudované silnice. Avari začali podnikat nájezdy na Balkán a ohrožovali tak byzantskou říši, tím pomohli Slovanům usídlit se v rozlehlých oblastech. Postupem času se však spojenectví Avarů a Slovanů začalo zhoršovat a ve dvacátých letech 7. století se Slované začali bouřit. To přineslo sdružení do Sámova svazu a osamostatnění se na avarském kaganátu. Jakmile se tak stalo, vyskytl se nový problém v podobě franské říše. S tou se Slované také vypořádali, když porazili franského krále Dagoberta u Wogastisburgu. Dali tak o sobě v Evropě znát. Začal jejich rychlý růst. V té době máme známky o organizaci části Slovanů žijící v Julských Alpách.

Nově vznikající karantánské knížectví se zprvu muselo vypořádat s italskými sousedy. Po ustálení vztahů s Furlánskem přišlo období prvních knížat, jako byl například Borut a Gorazd. Ti se ale museli podřídit Bavorům a doufat v podporu křesťanských sousedů proti hrozícímu náporu avarského kaganátu. V době bavorské správy začala na území Karantánie první vlna misií, jež měli tamní pohany obrátit na křesťanskou víru. Byli iniciovány ze Salzburského biskupství. Následovali další misie, avšak pro pohany v podobě Slovanů znamenala christianizace řadu změn pro ně násilných změn. Nastaly nepokoje a propukla vlna tří povstání, Bavoři však pomohli prosadit křesťanství tím, že založili na hranici biskupství. Tím začala jakási anexe Karantánie pod nadvládou Bavorů.

Ovšem expanze Franků na konci 8. století znamenala zabránění jak bavorského, tak slovanského území. V rámci franské správy začali Slované osídlovat prázdné oblasti, které franská říše zabrala. Osídlili tak velkou část dnešního Slovinska. Východoalpští Slované se

podíleli společně s franskou říší na pádu avarského kaganátu. O několik let poté Frankové do své správy začlenili i Kraňsko. Tím se celé dnešní slovinské území ocitlo v karlovské říši, která zažívala svůj rozkvět. Za Karla Velikého ještě Slované mohli nadále jmenovat svá knížata, která spadala přímo pod vládu franských panovníků. Když se však Ludvík Pobožný syn Karla Velikého dal slyšet, že rozdělí svou říši mezi své syny, nastaly v těchto zemích obavy z nejistoty, které někdy násilím potlačovali panovníkovi poddaní. Do toho se ještě připojilo nově vzniklé sousedství Franské říše, která expandovala dále na jih po Balkánu, s Byzancí, které náleželo i území Benátek. Bylo proto jasné, že si Frankové chtěli uchovat nadvládu nad tamním obyvatelstvem. Po tvrdém prosazování vlivu pak došlo k povstáním, které vedl Ljudevit Posávský. Ta byla potlačena a v Karantánii a Kraňsku na nějaký čas došlo k přerušení vládnoucí slovanské dynastie, když se toto území stalo markrabstvím pod správou Franků.

SUMMARY

The initial Slavic settlement of today's Slovenia was influenced by a number of events. The invasion of the Huns at the end of the 4th century caused the repressed ethnic group to begin to move in, among them the ancestors of the Slavs, who began to reach the close proximity of the ancient world. At that time, the authors began to write about them, as was the case with Jordanes. On the territory of today's Slovenia, this ethnic group came in the middle of the 6th century and thus preserved the old Roman culture. At that time, the Slavs began to appear themselves together with the Avars, with whom they settled on the territory of Pannonia, the Alps and the Danube. Gradually, however, the unity of the Avars and Slavs began to deteriorate, and in the 20s of 7th century, the Slavs began to revolt. This led to the unification under Samo's empire tribe and independence on the Avar kaganate. Slavs later on defeated the Frankish king Dagobert I. at Wogastisburg castle. New Slavs start to appear in Julian Alps. The newly emerging Carantanian principalities with duke Wallucus first had to deal with Italy's neighbors. After the establishment of relations with Friuli came the period of the first dukes in this area. But they had to submit to Bavarian duke Tassilo and hope in support of the Christian neighbors against the threatening efforts of the Avar Khaganate. The first attempts to Christianize this territory came from Salzburg. As part of the Frankish lands, the Slavs began to settle empty territories, of today's Slovenia and more countries. Slavs from this area were later part of big Frankish empire.

POVZETEK

Na prvotno slovansko naselitev današnje Slovenije so vplivale številne prireditve. Invazija Hunov konec 4. stoletja je povzročila, da se je začela zatirati potisnjena etnična skupina, med njimi predniki Slovanov, ki so začeli dosegati bližino antičnega sveta. Takrat so avtorji začeli pisati o njih, kot je bilo to pri Jordanesu. Na ozemlje današnje Slovenije je ta etnična skupina prišla sredi 6. stoletja in tako ohranila staro rimsko kulturo. Takrat so se začeli pojavljati Slovani skupaj z Obri, s katerimi so se naselili na ozemlju Panonije, Alp in Donave. Postopoma pa se je enotnost Obrov in Slovanov začela slabšati in v 20. letih 7. stoletja so se Slovani začeli upirati. To je privedlo do združitve pod Samov plemenski zvez in do neodvisnosti Ohrskega kakanata. Kasneje so Slovani na gradu Wogastisburg premagali frankovskega kralja Dagoberta I. V Julskih Alpah se začenjajo pojavljati novi Slovani. Novonastala karantanska kneževina z knezem Valukom so se morale najprej spopasti s sosedi iz Italije. Po vzpostavitvi odnosov s Furlanijo je prišlo obdobje prvih knezi na tem območju. Morali pa so se pokoriti bavarskemu vojvodi Tassilu in upati v podporo krščanskim sosedom proti grozečim prizadevanjem Ohrskega kakanata. Prvi poskusi kristjanizacije tega ozemlja so prišli iz Salzburga. Kot del frankovskih dežel so Slovani začeli naseljevati prazna ozemlja, današnje Slovenije in več držav. Slovani s tega območja so bili pozneje del velikega frankovskega imperija.

13. Seznam literatury

Prameny

- 1) HAVLÍK, Lubomír Emil, *Kronika o Velké Moravě*. 2., dopl. a upr. vyd. (dotisk) [i.e. 4. vyd.]. V Brně: Jota, 2013. ISBN 978-80-8561-706-1.
- 2) *Chronicarum quae dicuntur Fredegarii Scholastici libri IV.*, Krusch B. (ed.), in: *Fredegarii et aliorum Chronica. Vitae sanctorum*, Hannoverae 1888.
- 3) *Iordani Romana et Getica*, Mommsen Th. (ed.), Berolini 1882.
- 4) JORDANES, *Gótské dějiny. Římské dějiny*, přel. Doležal S., Praha 2012.
- 5) KOS, Milko. *Conversio Bagoariorum et Carantanorum*. Ljubljana: Znanstveno društvo, 1936.
- 6) *Pauli Historia Langobardorum*, Bethmann L – Waitz G. (eds.), in: *Scriptorem rerum Langobardicarum et Italicarum saec. VI – IX*, Hannoverae 1878.
- 7) PROKOPIOS Z KAISAREIE, *Válka s Góty*, Praha: Odeon, 1985.
- 8) VESELÝ, Zdeněk, *Dějiny českého státu v dokumentech*. Praha: EPOCH, 2003. ISBN 80-86328-26-0.

Literatura

- 1) BEDNAŘÍKOVÁ, Jarmila. *Stěhování národů*. Praha: Vyšehrad, 2003. ISBN 80-7021-506-2.
- 2) BEDNAŘÍKOVÁ, Jarmila – HOMOLA Aleš – MĚŘÍNSKÝ Zdeněk. *Stěhování národů a Východ Evropy: Byzanc, Slované, Arabové*. Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 80-7021-787-1.
- 3) BERANOVÁ, Magdalena. *Slované*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-022-5.
- 4) BERANOVÁ, Magdalena – LUTOVSKÝ Michal. *Slované v Čechách: archeologie 6.–12. století*. Praha: Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-413-5.
- 5) CURTA, Florin. *Southeastern Europe in the Middle Ages, 500-1250*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. ISBN 0-521-89452-2.
- 6) GRAFENAUER, Bogo. *Zgodovina slovenskoga naroda. Od nasolitve do uveljavljenja frankovskega fevdalnega reda* Zv. I., Ljubljana: Kmečka knjiga, 1954
- 7) GRAFENAUER, Bogo, *Naselitev Slovanov v Vzhodnih Alpah in vprašanje kontinuitete*, in: *Archeološki vestnik*, 1970-1971/21-22, s. 17-32.
- 8) GRUDEN, Josip. *Zgodovina slovenskega naroda*. Prvi del. Družba sv. Mohorja v Celovcu 1910-1916.

- 9) HEATHER, P. J. *Gótové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-199-9.
- 10) HLADKÝ, Ladislav – KOZÁR, Aleš – RYCHLÍK, Jan – TONKOVÁ, Mária. *Dějiny Slovinska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. ISBN 978-80-7422-131-6.
- 11) JAMES, Edward. *Frankové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-200-6.
- 12) KOS, Franc. *Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku I-V*. Ljubljana: Leonova družba, 1902-1928.
- 13) LUTOVSKÝ, Michal, PROFANTOVÁ Nad'a, *Sámova říše*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0420-3.
- 14) PLETERSKI, Andrej. *Karantanski Slovani in Neslovani*. In: Arheološki vestnik. [Tiskana izd.], 1985, letn. 36, ISSN 0570-8966.
- 15) ŠTIH, Peter – SIMONITI, Vasko – VODOPIVEC, Peter. *The Settlement of the Slavs*. In: Lazarević, Žarko (ed.). *A Slovene history: society – politics – culture*. Ljubljana: Institute of Modern History, 2008. ISBN 978-961-6386-19-7.
- 16) VÁŇA, Zdeněk. *Svět dávných Slovanů*. Praha: Artia, 1983. ISBN 37-008-83.
- 17) WOLFRAM, Herwig, *Karantanija med Vzhodom in Zahodom. Obri, Bavarci in Langobardi v 8. in 9. stoletju*, *Zgodovinski časopis* 45, 1991/2, s. 177-187.